

Grafomotiĉke prevjeŹbe u razvoju jeziĉnih predvještina

Bertić, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Uĉiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:810361>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ZAGREB**

**JELENA BERTIĆ
GRAFOMOTORIČKE PREDVJEŽBE U RAZVOJU JEZIČNIH
PREDVJEŠTINA
DIPLOMSKI RAD**

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ZAGREB

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime prvostupnika: Jelena Bertić

TEMA DIPLOMSKOGA RADA:

Grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina

MENTOR: doc. dr. sc. Martina Kolar Billege

SUMENTOR: izv. prof. dr. sc. Vesna Budinski

Zagreb, rujan 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	1
2. RAZVOJ DJEČJEGA JEZIKA	3
2.1. Usvajanje jezika	3
2.2. Učenje jezika	4
2.3. Ovladavanje jezikom	5
3. GRAFOMOTORIČKE PREDVJEŽBE U RAZVOJU JEZIČNIH PREDVJEŠTINA	6
3.1. Uloga grafomotorike u početnoj pismenosti	6
4. JEZIČNE PREDVJEŠTINE U PREDŠKOLSKOJ DOBI	9
4.1. Slušanje kao primarna jezična djelatnost	9
4.2. Govor (govorenje)	10
4.3. Pisanje i početna pismenost	12
4.4. Čitanje i izloženost čitanju	13
5. ETAPE U PISANJU U RAZVOJU POČETNE PISMENOSTI	15
5.1. Prva etapa – šaranje	15
5.2. Druga etapa – linijsko/repetitivno crtanje	15
5.3. Treća etapa – oblici slični slovima	16
5.4. Četvrta etapa – slova i početne veze između riječi i simbola	16
5.5. Peta etapa – vlastiti rukopis	17
5.6. Šesta etapa – standardno školsko pismo	17
6. PRIMJERI VJEŽBI ZA RAZVOJ GRAFOMOTORIKE U PREDŠKOLSKOJ DOBI	19
7. ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI GRAFOMOTORIČKIH VJEŽBI U ODGOJNO-OBRAZOVNOME RADU ODGOJITELJA U DJEČJEM VRTIĆU	36
7.1. Cilj istraživanja	36

7.2. Metodologija istraživanja	36
7.3. Mjerni instrument	37
7.4. Ispitanici	38
7.5. Rezultati istraživanja	40
8. INTERPRETACIJA REZULTATA I ZAKLJUČAK	51
LITERATURA	53
PRILOZI	55

SAŽETAK

U diplomskome radu *Grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina* bit će prikazano koje su to grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina te koje jezične predvještine djeca usvajaju tijekom svoga razvoja.

U teorijskome dijelu rada bit će opisano kako dijete tijekom svoga razvoja usvaja, uči i ovladava jezikom. Također, bit će istaknuta važnost grafomotorike i jezičnih predvještina - govora, slušanja, čitanja i pisanja u jezičnome međudjelovanju. Nadalje, bit će navedene etape potrebne za razvoj početne pismenosti.

Odgojitelji djece rane i predškolske dobi metodičkim pristupom i djelovanjem nude osmišljene grafomotoričke aktivnosti te su u radu prikazani primjeri suvremenih vježbi za grafomotorički razvoj iz nekoliko radnih listova različitih autora i izdavača.

U okviru ovoga diplomskog rada provedeno je znanstveno istraživanje među odgojiteljima o primjeni grafomotoričkih vježbi u metodičkome odgojno-obrazovnom radu odgojitelja u dječjem vrtiću. U radu su istaknuti i detaljno analizirani rezultati istraživanja te postavljena interpretacija i naveden znanstveni doprinos istraživanja.

Ključne riječi: grafomotoričke vježbe, jezične predvještine, jezični razvoj, grafomotorika, djeca predškolske dobi, odgojitelj.

SUMMARY

In the master thesis *Graphomotor Preparatory Exercises in the Development of Linguistic Skills*, it will be shown which grapho-motor exercises are used in the development of pre-language skills and which pre-language skills children acquire during their development.

In the theoretical part of the paper, it will be described how a child acquires, learns and masters language during its development. Also, the importance of graphomotor skills and language pre-skills - speaking, listening, reading and writing in language interaction - will be highlighted. Furthermore, the stages necessary for the development of initial literacy will be listed.

Educators of early and preschool children offer designed graphomotor activities with a methodical approach and action, and the paper presents examples of modern exercises for graphomotor development from several worksheets by different authors and publishers.

Within the framework of this thesis, a scientific research was conducted among educators on the application of graphomotor exercises in the methodical educational work of educators in kindergarten. In the paper, the research results are highlighted and analyzed in detail, as well as the interpretation and scientific contribution of the research.

Keywords: graphomotor exercises, linguistic precursors, language development, graphomotor skills, preschool children, educator.

1. UVOD

Uvođenje grafomotoričkih predvježbi u kontekst razvoja jezičnih predvještina predstavlja važnu sastavnicu sveobuhvatnoga pristupa dječjem razvoju. Grafomotoričke predvježbe, koje se usmjeravaju na razvoj finih motoričkih sposobnosti i koordinacije pokreta ruke, imaju dublju povezanost s jezičnim razvojem nego što se na prvi pogled čini. Uz naglasak na stvaranje pravilnih pokreta pisanja, ta komponenta učenja potiče razvoj temeljnih vještina potrebnih za stjecanje jezičnih sposobnosti, što su čitanje, pisanje, slušanje i govorenje.

„Grafomotoričke predvježbe nužan su preduvjet za pristupanje poučavanju/učenju jezika. Motorička aktivnost pisanja počinje u predškolskome razdoblju i temelji se na pokretima (puzanje, hodanje, trčanje, skakutanje...). Početna se obilježja pisanja javljaju u predčitačkim aktivnostima (u obliku šaranja, crtanja...), a s polaskom u školu usklađuju se položaj tijela, ruke, vida, motorike i sluha pri početnome pisanju.“ (Budinski, 2019, str. 51, 52).

„Metodika je znanstvena disciplina koja se utemeljuje na nastavnom predmetu, odnosno njegovu programu, u kojemu se iskazuju obrazovni sadržaji.“ (Bežen, 2008, str. 62). „Metodika predškolskog odgoja odnosi se na razdoblje od 3. do 6./7. godine života, a primjenjuje se u odgoju predškolske djece u predškolskim ustanovama; hrvatski jezik tu je programiran kao odgojno područje (ne predmet) u kojem se jeziku pristupa kao sredstvu početne komunikacije te razvoja govora, mišljenja i izražavanja.“ (Bežen, 2008, str. 82).

„Metodički (odgojno-obrazovni) čin osnovno je teorijsko polazište metodike utemeljeno u neposrednoj praksi. Odgoj i obrazovanje zbivaju se posvuda u životu: u obitelji, u igri s vršnjacima, na radnom mjestu, dječjem vrtiću ili školi. Spontani odgoj i obrazovanje događaju se npr. u obitelji, na izletu, čitanjem novina, gledanjem kazališne predstave ili u slobodnom razgovoru. Organizirani odgoj i obrazovanje pak zbivaju se na osnovi neke zamisli, namjere i programa koji su unaprijed dogovoreni i po kojima se osmišljava odgovarajući odgojno-obrazovni proces.“ (Bežen, Budinski, Billege, 2012, str. 11).

Grafomotoričke predvježbe mogu se provoditi spontano u obitelji, ali prvenstveno organizirano u odgojno-obrazovnoj ustanovi tijekom redovitoga polaska djeteta u vrtić ili tijekom pohađanja programa predškole. Odgojitelj, kao i svi sudionici odgojno-obrazovnoga procesa, tijekom obrade određenoga metodičkog predloška moraju se pripremiti. Za tu se pripremu najčešće koriste radnim listovima za razvijanje grafomotorike. „Grafomotoričke sposobnosti se mogu razvijati i uvježbavati te je njihovo pravovremeno poticanje aktivnost kojoj bi se trebalo

posvetiti dovoljno vremena u predškolskim programima pripreme za školu.“ (Randić, Glivarec, 2016, str. 315).

Na temelju navedenoga u radu će biti prikazane grafomotoričke predvježbe koje su sastavnica razvoja kompleksnih jezičnih predvještina.

2. RAZVOJ DJEČJEGA JEZIKA

Grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina obuhvaćaju poznavanje sljedećih elemenata: usvajanje jezika, učenje jezika i ovladavanje jezikom. „Jezik je apstraktan sustav za sporazumijevanje koji se ostvaruje jezičnim djelatnostima. Jezične djelatnosti se dijele na jezično primanje i jezičnu proizvodnju. Primanje uključuje razumijevanje govora (slušanje), razumijevanje pisanoga teksta (čitanje), razumijevanje jezika geste i mimike (gledanje). Proizvodnja uključuje zvučno oblikovanje (govorenje), pismovno oblikovanje (pisanje), pokretno oblikovanje (znakovanje).“ (Jelaska, 2007, str. 34). Da bismo razumjeli razvoj pismenosti, potrebno je poznavanje psiholingvističkih teorijskih postavki i procesa prijenosa govorenoga modaliteta jezika u pisani.

2.1. Usvajanje jezika

Kako navodi Jelaska (2007), osnovne jezične djelatnosti uključuju slušanje, govorenje i razgovaranje te se prirodno razvijaju od samoga početka djetetova života, bez potrebe za posebnim poučavanjem. Dijete usvaja jezik kroz konkretnu primjenu tih jezičnih djelatnosti tijekom komunikacije s drugima. Tijekom procesa ovladavanja tim djelatnostima dijete postupno usvaja i sam jezik kao apstraktan sustav ljudskoga sporazumijevanja. Slušanjem i razgovaranjem dijete stječe osjećaj za zvukove i izraze u jeziku te razumijevanje poruka koje mu se prenose. Govorenje mu omogućuje izražavanje vlastitih misli, osjećaja i potreba drugima. Ove temeljne jezične djelatnosti ključne su za jezični razvoj djeteta i postupno mu omogućuju sve veću sposobnost komunikacije i sudjelovanja u društvu. Neprekidnom interakcijom s okolinom dijete gradi temelje svojega jezičnog znanja i vještina, a usvajanje jezika postaje sve složenije kako dijete raste i razvija se.

„Govoreni jezik se usvaja od rođenja.“ (Jelaska, 2007, str. 34). Učenik koji počinje školovanje na svojem materinskom jeziku već je dovoljno vješt u govoru, što znači da razumije govorni jezik, sposoban je izražavati se te sudjelovati u razgovorima. No, tijekom školovanja susreće se s novim jezičnim djelatnostima poput čitanja i pisanja. Za ovladavanje vještinom pisanja i pisanim jezikom poučavanje pisanih djelatnosti postaje nužno (Jelaska, 2007). Učenjem čitanja i pisanja na svojem materinskom jeziku pojedinci od početka školovanja pa sve do odrasle dobi usvajaju pisani oblik jezika. Ovladavanje tim vještinama omogućuje im da čitaju i pišu s razumijevanjem te da se izražavaju i komuniciraju na pisani način. Ova vještina omogućuje im

pristup bogatomu svijetu pisane riječi, pridonosi njihovu jezičnom razvoju te im pomaže u stjecanju znanja i komunikaciji s drugima na pisani način. Govornici koji na takav način usvajaju jezik zovu se izvorni govornici. Jezici se prirodno usvajaju u autentičnome okružju tijekom svakodnevnih interakcija i komunikacije. Dijete počinje usvajati jezik od samoga rođenja i nastavlja ga razvijati kako raste. Starija djeca, posebno ako su već usvojila jedan jezik, mogu se suočiti s većim izazovima u usvajanju novoga jezika u usporedbi s mlađom djecom. To je zato što mlađa djeca još nemaju potpuno uspostavljen jezični sustav i lakše prihvaćaju nove jezične obrasce i strukture. Važno je naglasiti da je jezično okružje i poticajna interakcija s roditeljima, obitelji, vršnjacima i okolinom od velike važnosti za uspješno usvajanje jezika. Dijete koje je izloženo raznolikosti jezika i jezičnim situacijama od najranije dobi ima veće šanse za razvijanje bogatoga i raznolikoga jezičnog repertoara. Usvajanje jezika složen je proces koji se odvija tijekom cijeloga djetinjstva i adolescencije, a kontinuirana podrška i poticaj ključni su za razvoj jezičnih vještina.

Autorica Jelaska (2007) navodi tri glavne skupine teorija o usvajanju jezika. Prva skupina, koja se temelji na biheviorističkome pristupu, tvrdi da djeca usvajaju jezik oponašanjem, imitirajući jezik koji čuju oko sebe. Druga skupina teorija, koja je u skladu s generativnim lingvističkim pristupom, smatra da je jezik urođena sposobnost i da postoji jezični instinkt koji omogućuje djeci da spontano i kreativno stvaraju jezične izraze. Treća skupina teorija kombinira različite pristupe i naglašava međudjelovanje različitih čimbenika u razvoju jezika, uključujući opće kognitivne sposobnosti i iskustvo s jezikom. Teorije o usvajanju jezika mogu se promatrati kroz prizmu oponašanja, urođene sposobnosti i međudjelovanja općih sposobnosti i iskustva u procesu razvoja jezičnih vještina kod djece. Svaka od tih skupina teorija pruža različite perspektive na složen proces usvajanja jezika kod ljudi.

2.2. Učenje jezika

Za razliku od prirodnoga usvajanja jezika, koje se odvija nesvjesno i spontano tijekom interakcije u prirodnome okružju, učenje jezika svjestan je proces koji se obično odvija putem posebnih tečajeva ili u školi (Jelaska, 2007). Učenje jezika za veću djecu obično počinje kad su već donekle svladala svoj materinski jezik. U tome procesu djeca svjesno proučavaju jezične strukture, gramatiku, rječnik i pravila pisanja kako bi razvila svoje vještine u novome jeziku. Učenje jezika u školi ili na tečajevima omogućuje djeci sustavno stjecanje novoga jezičnog znanja i vještina. Usvajanjem gramatike, vokabulara, čitanja i pisanja djeca progresivno

razvijaju sposobnost komunikacije na stranome jeziku. Taj proces učenja jezika često uključuje vježbe, interaktivne aktivnosti, igre i komunikacijske situacije koje potiču praktičnu primjenu jezičnih znanja. Učenje jezika svjesno je nastojanje da se usvoji novi jezični sustav i omogući komunikacija na tome jeziku, a kontinuirana praksa i izloženost jezičnomu okružju ključni su za uspješno učenje novoga jezika.

2.3. Ovladavanje jezikom

Iako razlika između usvojenih i naučenih jezika nije uvijek oštra, osobito kod djece i mladih u razvoju, jezici kojima pojedinac govori mogu se podijeliti na one koje je usvojio i one koje je naučio. Ta podjela može biti korisna kako bi se istaknulo na koji način pojedinac vlada određenim jezikom. Na primjer, dijete koje uči njemački, francuski ili španjolski kao drugi strani jezik, nakon što je već svladalo engleski jezik u vrtiću, vladat će tim jezicima na drukčiji način od dvojezičnoga govornika talijanskoga iz Istre. Različiti načini ovladavanja jezikom uključuju kako usvajanje, odnosno spontano usvajanje jezika u prirodnome okružju, tako i učenje putem svjesnoga i sustavnoga proučavanja jezičnih struktura i pravila. Ovladavanje jezikom može obuhvaćati i kombinaciju obaju procesa. Važno je napomenuti da je vladanje jezikom dinamičan proces koji se razvija tijekom vremena i izlaganja jezičnim situacijama. U svakome slučaju, vladanje jezikom varira ovisno o individualnim iskustvima, okružju i prilikama u kojima se pojedinac koristi određenim jezikom. Ovladavanje jezikom može dosegnuti različite razine vještina i razumijevanja, a kontinuirana praksa i izloženost jezičnomu okružju igraju ključnu ulogu u jačanju jezičnih sposobnosti (Jelaska, 2007).

3. GRAFOMOTORIČKE PREDVJEŽBE U RAZVOJU JEZIČNIH PREDVJEŠTINA

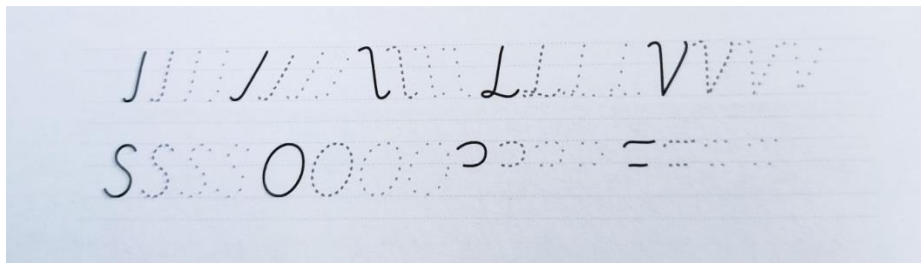
3.1. Uloga grafomotorike u početnoj pismenosti

„Grafomotorika je motorička aktivnost pisanja.“ (Kuvač, 2007, str. 63). Naziva se i fina motorika. Fine motoričke vještine razvijaju se nakon ovladavanja većih i širih pokreta cijeloga tijela i različitih dijelova tijela kao što su puzanje, hodanje, hvatanje, trčanje te udaranje rukama i nogama (Kuvač, 2007).

Grafomotoričke vježbe usmjerene su prema usvajanju ponavljanja sličnih oblika, što pridonosi razvoju urednosti, vještini ritmičkoga, povezanoga i brzoga pisanja te razvijaju osjećaj za prostorni ritam (Bežen, Reberski, 2014). Razvijanjem kontrole i koordinacije djeca postaju sve vještija u crtanju oblika, linija i uzoraka. „Pisanje je vještina i zato se treba učiti i vježbati. Dio učenja otpada i na vježbanje grafomotorike bez pisanja teksta.“ (Bežen, Reberski, 2014, str. 79). „U grafomotoričku aktivnost pisanja pripadaju vještine: pamćenje oblika slova, pamćenje veze između određenog slova i određenog glasa, dosjećanje, tj. prizivanje iz dugoročnog pamćenja slike slova i povezanosti glasa i slova, zatim dosjećanje i planiranje potrebnog pokreta i na kraju, izvođenje potrebnog pokreta za pisanje slova.“ (Čudina-Obradović, 2000, str. 105). Prvi koraci prema pisanju javljaju se oko druge godine kad djeca stječu sposobnost držanja olovke i iscrtavanja šara po papiru (Kuvač, 2007). Tijekom treće godine dolazi do kontrole šaranja i primjećujemo obilježja pisanja. Dijete crta i piše na istome papiru. U četvrtoj godini počinje se razvijati svijest o vezi između zvuka i pisanih simbola što dovodi do početka pisanja slova u naredne dvije do tri godine. Prva riječ koju dijete napiše najčešće je njegovo ime. Između šeste i sedme godine dijete bi trebalo naučiti pravilno sjediti, držati olovku pod pravim kutom, razviti potrebne motoričke vještine potrebne za pisanje, održavati kontinuitet linije, primjenjivati odgovarajući pritisak olovke, imati dobru orijentaciju na papiru te poštovati pravilo smjera pisanja slijeva nadesno, odozgo prema dolje (Kuvač, 2007). „Šaranja, držanje olovke, pritisak olovkom, orijentacija (snalaženje) na papiru i izloženost pisanju predvještine su potrebne za motoričku aktivnost pisanja (grafomotorika).“ (Budinski, Billege, 2011, str. 89). „U predškolskome razdoblju započinje razvoj grafomotorike koja se određenim metodičkim postupcima za razvoj fine i grube motorike nadovezuje na ostale predvještine (fonemska svjesnost, prepoznavanje slova i glasova, motivacija) potrebne za početno učenje čitanja i pisanja u prvom razredu osnovne škole.“ (Budinski, Lujčić, 2018, str. 154).

Grafomotoričke vježbe dijelimo na vježbe oponašanja elemenata slova, vježbe oponašanja slova, vježbe ponavljanja i ritmičke vježbe (Bežen, Reberski, 2014).

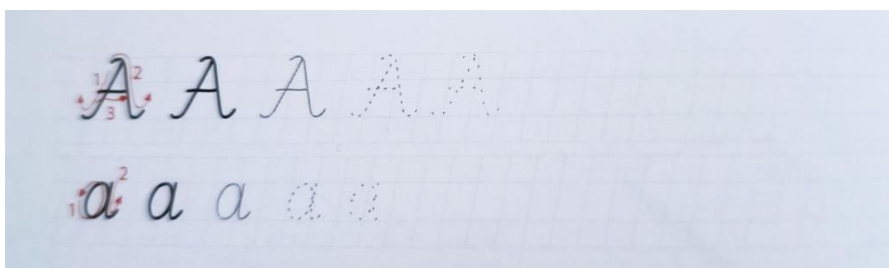
Pri pisanju velikih slova počinje se s prakticiranjem imitacije osnovnih elemenata iz kojih su slova konstruirana. Fokusira se na oblike tih elemenata, umjesto da se samo usredotoči na dekodiranje slova. Jednako je bitno usvojiti sposobnost prepoznavanja i reprodukcije slova. Stoga je bitno prvo proći kroz tu fazu kako bi se ravnotežno svladali proces dekodiranja i vlastitoga pisanja slova (Bežen, Reberski, 2007).

Slika 1. Vježbe oponašanja elemenata slova

(Izvor: Bežen i Reberski, 2007, str. 80)

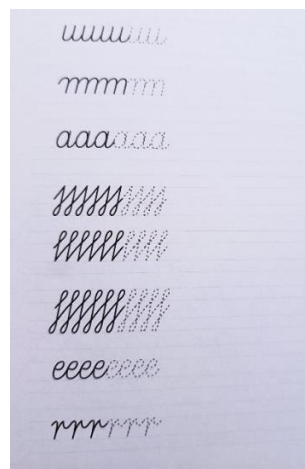
Vježbe imitiranja slovnih elemenata i cijelih slova imaju za cilj naglasiti jasnoću i dosljednost oblika slova. One pružaju znatnu podršku pravilnom izvođenju grafomotoričkih vježbi i uspravnih pomoćnih linija. No, važno je postupno smanjivati njihovu prisutnost kako se ne bi stvorila ovisnost o njima. Kad je riječ o pisanju kosih slova, nagib pomoćnih linija ima još veću važnost nego što ga uspravne linije imaju kod okomitih slova. To nije samo radi postizanja ravnoteže oblika slova, već i zbog konstantne kontrole ujednačenoga kuta nagiba (Bežen, Reberski, 2007).

Slika 2. Vježbe oponašanja slova

(Izvor: Bežen i Reberski, 2007, str. 80)

Za pisanje malih slova izuzetno su važne vježbe ponavljanja i ritmičke vježbe. Ponavljanjem vježbi stvaramo refleks oponašanja osnovnih oblika, kao i kod većih slova, no ovdje se postiže kontinuiranim ponavljanjem. U slučaju formalnoga pisanja malih slova, ponavljanje je osnovna grafomotorička vježba. No kod pisanja malih slova u rukopisu, naglasak se pomiče prema ritmičkim vježbama. Ritmičke su vježbe slične ponavljanjima, ali je njihov fokus i izvedba više usmjeren prema razvijanju ritmičkoga pokreta ruke, a ne samo neprestanom oponašanju istih oblika. Te su ritmičke vježbe ključne za usvajanje preciznih grafomotoričkih sposobnosti. Korisno je primijeniti obrasce za ritmičke vježbe kako bi se postigao jednoličan ritam pisanja, ali nakon toga treba postupno eliminirati obrasce i dopustiti da ritmički pokret ruke preuzme vodstvo. Ritmički pokret ruke ključan je za postizanje ujednačenoga ritma slova i urednoga rukopisa (Bežen, Reberski, 2007).

Slika 3. Vježbe ponavljanja i ritmičke vježbe

(Izvor: Bežen i Reberski, 2007, str. 81)

4. JEZIČNE PREDVJEŠTINE U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Jezične predvještine predstavljaju osnovne uvjete koji su potrebni za razvoj određenih jezičnih znanja i vještina. Svaka jezična vještina istodobno služi kao temelj za usvajanje drugih novih vještina (Kuvač, 2007). „Kada govorimo o usvajanju jezika i razvijanju vještina čitanja i pisanja, temeljne vještine koje prethodno trebaju biti razvijene su slušna i vidna obrada te grafomotorika.“ (Kuvač, 2007, str. 61). Predvještine čitanja i pisanja razvijamo od samoga rođenja. Razvoj predvještina igra ključnu ulogu u usvajanju jezika te u svladavanju novih vještina kao što su čitanje i pisanje.

4.1. Slušanje kao primarna jezična djelatnost

„Slušanje (čujenje) radnja je slušnih organa kojom se zapažaju govor i drugi zvukovi.“ (Bežen, Reberski, 2014, str. 16). Slušanje je neizostavan dio govora te igra ključnu ulogu i u procesima čitanja i pisanja (Bežen, Reberski, 2014). U predinstitucionalnome razdoblju usvajanja jezika, razvijanje vještina čitanja i pisanja uključuje primanje slušnih informacija (slušna percepcija), što pomaže djetetu da svjesno upozna zvukovni sustav jezika (Budinski, Kolar Billege, 2011). „*Slušno razlikovanje* sastavnica je slušne obrade koja se odnosi na sposobnost određivanja sličnosti i različitosti među zvukovima. Da bi se ta sastavnica ostvarila, potrebno je da se u procesu slušne obrade novoprimitljiva akustična obilježja usporede s obilježjima koja su već pohranjena u slušnom pamćenju.“ (Kuvač, 2007, str. 61). Slušno prepoznavanje stupanj je slušne obrade koji omogućuje razumijevanje onoga što se čuje. Na toj razini riječi i izrazi dobivaju svoje puno značenje dopuštajući nam da interpretiramo i shvatimo poruke koje čujemo (Kuvač, 2007).

Slušno pamćenje odnosi se na sposobnost pamćenja zvukova i glasova koje smo čuli te omogućuje njihovu reprodukciju. Ta vrsta pamćenja ima ključnu ulogu u prepoznavanju i usvajanju jezičnih aktivnosti koje se temelje na zvuku i slušanju. Psiholozi ističu važnost slušanja srokovanih (rimovanih) pjesmica već od druge godine života. Rima pomaže razvijanju osjetljivosti za glasovnu strukturu jezika jer djeca uočavaju da različite riječi mogu imati isti završetak (Bežen, Reberski, 2014).

Bežen i Reberski (2014) navode da slušanje možemo podijeliti na nekoliko vrsta, uključujući slušanje radi primanja obavijesti (informacija) i poruka te slušanje radi razumijevanja drugih. Slušanje igra važnu ulogu u razvoju jezičnih vještina, posebno u ranome djetinjstvu kad djeca

usvajaju jezik. Tijekom ovoga razdoblja djeca upijaju zvukove okoline i uče prepoznavati riječi i fraze. Slušanje također pridonosi razvoju pažnje i koncentracije jer zahtijeva fokusiranje na zvukove i razumijevanje njihova značenja. „Aktivno slušanje važna je jezično-komunikacijska djelatnost tijekom početnoga čitanja i pisanja koja uključuje poticaje: ohrabrivanje (verbalnim i neverbalnim znakovima), razjašnjavanje (postavljanje pitanja govorniku), reflektiranje (dekodiranje emocionalnih stanja koja omogućuju daljnju komunikaciju), uvažavanje i vrednovanje (govornikovih riječi).“ (Budinski, 2019, str. 30). Prema Beženu i Reberskom (2014) slušanje je vrlo bitno i za jezičnu predvještinu pisanja jer omogućuje prijenos usmenoga jezika, odnosno izgovarenih glasova, riječi i rečenica u pisani oblik.

4.2. Govor (govorenje)

„Govor (govorenje) je sposobnost i djelatnost izricanja misli i osjećaja pomoću artikuliranih glasova i riječi.“ (Bežen, Reberski, 2014, str. 17). Govor je kompleksna fiziološka pojava koja uključuje glasovnu (fonetsku) i sluhovnu (akustičku) dimenziju. U procesu proizvodnje govora sudjeluju govorni organi koji artikuliraju glasove, a ti se glasovi potom prenose sugovorniku ili slušatelju putem zvuka (Bežen, Reberski, 2014). Govor je visoka psihička aktivnost koja omogućuje čovjeku da se koristi sustavom znakova i simbola kako bi komunicirao svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja s drugim ljudima. Osnovni su simboli u ljudskome govoru riječi, a njegova je glavna svrha olakšavanje komunikacije. Razvoj govora odvija se sustavno i po predvidljivome redoslijedu (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004). Kod neke djece mogu se uočiti govorne mane. To je izraz za različite vrste poteškoća u izgovaranju glasova, riječi ili rečenica koje utječu na jasnoću i razumljivost djetetova govora. Neke od govornih mana koje se javljaju češće jesu mucanje, tepanje, unjkanje, brzopletost i naglušost (Bežen, Reberski, 2014).

Mucanje je poremećaj u govoru koji uključuje poteškoće u izgovaranju glasova na početku, sredini ili kraju riječi (k-k-kuća, drv-v-vo, pisac-c-c). Onaj koji muca usredotočen je na izgovor umjesto na značenje riječi, što dodatno otežava izgovor. Tepanje je zamjena teže izgovorljivih glasova lakšima, što može rezultirati promjenom ili zamjenom riječi (npr. ruka – luka, žuti – duti, konj – tonj). Unjkanje predstavlja govor kroz nos, dok brzopletost označava izgovaranje pojedinih glasova ili riječi ubrzanim tempom, pojačanim tonom ili tiho, što rezultira nepravilnim oblikovanjem glasova. Naglušost može biti uzrok govornih mana jer normalno razvijen sluh ima ključnu ulogu u pravilnome izgovaranju glasova (Bežen, Reberski, 2014).

S djecom predškolske dobi mogu se provoditi vježbe govorenja. „Vježbe govorenja mogu obuhvatiti ove elemente: vježbe disanja, vježbe artikulacije, glasnog i tihog govorenja, brzog i sporog govorenja i vježbe položaja tijela koje omogućuju govorenje bez napora.“ (Budinski, 2019, str. 31; prema Trankiem, 2009). Tijekom početnoga čitanja i pisanja potrebno je pridavati pozornost artikulaciji i akustici glasa u određenome izražajno-jezičnom kontekstu (Budinski, 2019).

Prema Apelu i Masterson (2004) razvoj vještina govora kod djece prolazi kroz različite faze. Od rođenja do trećega mjeseca dijete guguće, plače na različite načine i smješka se kad nas vidi. U dobi od četiri do šest mjeseci počinje brbljati zvukove i stvara zvukove grgljanja. Između sedam mjeseci i prve godine brbljanje se razvija u dugačke i kratke skupine glasova, dijete oponaša različite glasove govora te rabi jednu ili dvije riječi, iako ih možda ne izgovara potpuno pravilno. Od prve do druge godine dijete svakoga mjeseca izgovara sve više riječi, postavlja pitanja rabeći jednu ili dvije riječi i spaja dvije riječi. S dvije do tri godine dijete se koristi riječima za gotovo sve, rabi dvije do tri riječi kako bi komuniciralo i tražilo stvari. S tri do četiri godine dijete priča o svojim iskustvima u vrtiću ili kod prijatelja, a ljudi izvan obitelji razumiju njegov govor. Oblikuje mnogo rečenica koje sadrže četiri ili više riječi. U dobi od četiri do pet godina djetetov glas postaje jasniji, u rečenicama iznosi mnogo detalja, priča priče s jasnom temom te glatko komunicira s drugom djecom i odraslima. Većinu glasova izgovara pravilno, a katkad su vidljive poteškoće u izgovoru glasova l, r, č, ć, š, ž, dž, đ.

„Djeca obično i vrlo često govore upravo onako kako čuju od svoje najbliže okoline. Upravo zato dijete prvo ovlada svojim materinskim idiomom, a onda se tijekom školovanja susreće sa standardnim jezikom.“ (Aladrović Slovaček, 2019, str. 41).

„Govor je temelj čitanja, temelj razumijevanja pročitano, a govorni rječnik je temelj budućega pisanog rječnika koji olakšava njegovo zapamćivanje i brzu uporabu.“ (Aladrović Slovaček, 2019, str. 49).

4.3. Pisanje i početna pismenost

„Pisanje je djelatnost izražavanja vlastitih misli i osjećaja sustavom znakova koji se naziva pismo.“ (Bežen, Reberski, 2014, str. 20).

Učenje pisanja nije samo proces usvajanja tehnike kako napisati pojedina slova, već istodobno predstavlja i način izražavanja. Učenjem pisanja djeca upoznaju značenje, oblik i funkciju slova i riječi. Pisanje također pridonosi razvoju intelektualnih sposobnosti djeteta (Bežen i Reberski, 2014).

„Pisanje kao stvaranje ili oblikovanje teksta kognitivno je i motivacijski vrlo kompleksna aktivnost.“ (Aladrović Slovaček, 2019, str. 44).

Prema Beženu i Reberskom (2014) pri pisanju rukopisnih slova, bilo tiskanih ili pisanih, sudjeluje ne samo moždani centar već i desna i lijeva ruka. Tijekom pisanja aktiviraju se mišići prstiju i šake, a zatim i mišići nadlaktice i podlaktice. Koordinacija tih mišića postiže se vježbanjem, što omogućuje da pisanje postane stečena navika. Pisanje se tehnički može naučiti na dva načina: povlačenjem s promjenjivim pritiskom i povlačenjem s ujednačenim pritiskom. Ti se načini razlikuju po vrsti i broju pokreta te obliku slova, stoga se primjenjuju različita sredstva za pisanje koja najbolje odgovaraju svakomu od navedenih načina pisanja. Povlačenje s promjenjivim pritiskom služi za pismo koje čine tanke i debele crte, a pisanje ujednačenim pritiskom služi za pisanje slova kojima su sve crte jednako debele, nema mijenjanja pritiska.

Suvremena psihologija utvrdila je da pripreme za pisanje počinju već u drugoj godini života. Razlikujemo dvije osnovne faze u razvoju početnoga pisanja: predškolsku fazu i školsku fazu. Predškolska faza obuhvaća razdoblje od druge do šeste godine, sve do polaska u školu. U toj dobi dijete se izražava šaranjem i crtežima koji će tek kasnije dobiti značenje. Dijete povezuje svoje crteže s govorom pa će pokušati ispričati što predstavljaju njegovi crteži, koji su odraslima često nerazumljivi. Kasnije dijete počinje oponašati pisanje slova i brojaka. Ta je etapa izuzetno važna za uspješno učenje čitanja i pisanja u prvome razredu. Djeca koja su roditelji i odgojitelji tijekom predškolskoga razdoblja poticali na izražavanje crtanjem i koja su samostalno otkrila slova u svojim slikovnicama, pokazuju viši stupanj poznavanja slova na početku prvoga razreda od druge djece. Školska faza najintenzivnija je u prvome razredu osnovne škole i traje sve dok dijete ne postigne sposobnost samostalnoga stvaranja teksta. U toj fazi dijete uči pisati kroz sustav metoda početnoga čitanja i pisanja koje primjenjuje učitelj, dok su roditelji podrška u tome procesu (Bežen i Reberski, 2014).

„Pisanje je istodobno intelektualna i motorička aktivnost koju omogućuje više vještina što se očituje u međusobnom slijedu kod pisanja određenoga slova.“ (Bežen i Reberski, 2014, str. 22).

Čudina-Obradović (2000) navodi da u grafomotoričku aktivnost pisanja spadaju vještine koje uključuju: pamćenje oblika slova, pamćenje veze između određenoga slova i određenoga glasa, dosjećanje, tj. prizivanje slike slova i povezanosti glasa i slova iz dugoročnoga pamćenja, planiranje i dosjećanje potrebnoga pokreta za pisanje slova te na kraju izvođenje samoga pokreta pisanja slova.

4.4. Čitanje i izloženost čitanju

„Čitanje je sposobnost i djelatnost dekodiranja (dešifriranja) napisanoga teksta.“ (Bežen, Reberski, 2014, str. 25).

Proces čitanja uključuje izvođenje različitih vještina i predvještina koje se odvijaju brzo i gotovo neprimjetno. To uključuje prepoznavanje glasova u riječi, prepoznavanje slova, povezivanje glasa s odgovarajućim slovom, povezivanje glasova/slova u cjelinu te prepoznavanje značenja cjeline. Sve se te vještine odvijaju u svijesti toliko brzo da čitatelj nije ni svjestan njihova odvijanja. Glatkoća čitanja postiže se tijekom učenja i vježbanja dešifriranja i oponašanja zreloga čitatelja. Kako dijete vježba i stječe veću sigurnost u čitanju, čitanje postaje tečnije i fluidnije. Učenje i kontinuirana praksa omogućuju čitatelju da sve vještine koje su potrebne za čitanje postanu automatizirane što rezultira glatkijim i efikasnijim čitanjem (Čudina-Obradović, 2000).

Čitanje je vizualna aktivnost koja se izvodi očima, a svijest o pročitanome obrađuje se u mozgu čitača. Tehnika čitanja na hrvatskome jeziku obuhvaća čitanje s lijeva nadesno i odozgo prema dolje. U početnome stadiju čitanja i pisanja važno je svladati smjer čitanja jer neka djeca možda nisu razvila tu naviku. Trebaju naučiti da nakon što pročitaju redak do kraja, svojim očima prenesu fokus na lijevi početak sljedećega retka, a ne na desni kraj retka (Bežen, Reberski, 2014).

Prema Beženu i Reberskom (2014) proces učenja čitanja kod djece započinje već u dobi od druge godine života i traje do trećega razreda osnovne škole, tj. do devete godine. Učenje čitanja odvija se u četiri faze: prva je predškolska faza (2. – 6. godine života): dijete u toj dobi prepoznaje glasove, uočava glasove koji se podudaraju, npr. rimovanje u dječjim pjesmicama.

Dijete može razlikovati prvi glas u riječi i na njega nadovezati ostatak riječi. Također, može globalno pročitati nekoliko riječi. Druga je faza početno čitanje koje se obično odvija u prvome razredu. Uključuje proces dekodiranja slova, tj. prepoznavanja zvukova koje slova predstavljaju, a zatim povezivanje tih slova u riječi i rečenice. Tijekom ovoga procesa dijete uči kako „otključati“ značenje riječi i rečenica iz pisanih simbola. Kako napreduje u učenju čitanja, dijete će postupno razumijevati sve složenije tekstove i razvijati sposobnost razumijevanja pročitanaog teksta. Treća faza počinje u drugome razredu, dijete nastavlja usavršavati svoje čitanje. Sposobnost dekodiranja slova i riječi postupno se razvija do razine automatizma, što znači da čitanje postaje brže i učinkovitije. Dijete također postaje sve vještije u razumijevanju cjelokupnih tekstova te ulazi u strukturu i smisao većih tekstnih cjelina. To je važno u razvoju čitanja jer se stječu temeljne vještine potrebne za uspješno razumijevanje različitih vrsta tekstova i daljnje usavršavanje čitanja. Četvrta je faza u trećemu razredu kad dijete postiže zrelo čitanje. Proces čitanja i razumijevanje postaju potpuno automatizirani,

bez obzira na dužinu teksta. Dijete je sposobno čitati s lakoćom i bez napora te se može potpuno udubiti u sadržaj i strukturu teksta. U ovoj fazi čitanje postaje fluidno iskustvo, što omogućuje djetetu da u potpunosti uživa u čitanju i istraživanju različitih tekstova. Zrelo čitanje označava postizanje visoke razine vještine čitanja i razumijevanja, što je važno za daljnji akademski i intelektualni razvoj djeteta.

Čitanje i izloženost čitanju tijekom rane i predškolske dobi preduvjet je za početak samostalnoga čitanja i razumijevanja pročitanaog. Stoga možemo zaključiti da se razvoj čitalačke pismenosti temelji na čitalačkim aktivnostima tijekom ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

5. ETAPE U PISANJU U RAZVOJU POČETNE PISMENOSTI

5.1. Prva etapa – šaranje

Prema Moomaw i Hieronymusu (2008) djetetov prvi pokušaj pisanja, poznat kao *šaranje*, sličan je etapi šaranja u likovnome izražavanju, ali je često pažljivije i kontroliranije. Poput brbljanja u razvoju govora, šaranje omogućuje djeci istraživanje i eksperimentiranje s vizualnim izgledom pisanja. Tijekom ove etape djeca razvijaju motoričke i vizualne vještine, stvarajući temelje za daljnji razvoj pisanja i pripremu za buduće učenje čitanja i pisanja. Prema Kuvač (2007) početci pisanja kod djece obično se primjećuju oko druge godine kad su sposobna držati olovku i šarati po papiru. Katkad, čak i s oko osamnaest mjeseci dijete može pokazivati zanimanje za pisanje i prve pokušaje.

Djeca se od druge godine nadalje koriste nečim što bismo mogli nazvati *slikovnim pismom* u svome izražavanju. Služe se crtežom ili šaranjem kao načinom komunikacije. Crteži i šare koje stvaraju pokazuju njihovu veliku potrebu za istraživanjem okoline. U ovoj je etapi izuzetno važno pružiti djeci različit pribor za crtanje i pisanje kako bismo potaknuli njihovo istraživanje i otkrivanje. Uporabom različitih materijala, kao što su papiri, olovke, flomasteri, olovke u boji, voštane bojice i krede u boji, djeca istražuju i stvaraju svoje crteže osjećajući zadovoljstvo izražavanjem vlastitih ideja i emocija. Njihovo šaranje predstavlja istraživanje materijala, crta i vlastitoga pokreta koji ostavlja trag na papiru, potičući kreativnost i razvoj finih motoričkih vještina (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994).

5.2. Druga etapa – linijsko/repetitivno crtanje

Ova se etapa često naziva i *osobni rukopis* jer dječje šaranje postaje sve čistije i počinje sličiti standardnomu pisanju. Djeca postaju svjesna kako pisanje zapravo izgleda pa s vremenom poboljšavaju vlastite pokušaje pisanja. Njihova usmjerenost na detalje i preciznost u izvođenju pokreta povećava se kako se razvijaju motoričke vještine i sposobnost razlikovanja oblika slova. Taj osobni rukopis predstavlja važan korak u razvoju pismenosti i pripremu za formalno učenje čitanja i pisanja (Moomaw i Hieronymus, 2008).

5.3. Treća etapa – oblici slični slovima

U ovoj je etapi dječje pisanje vrlo slično pravim slovima te mnogi od njihovih crteža izgledaju kao prava slova. Djeca usvajaju i imitiraju oblike slova koja su vidjeli u svome okruženju, poput slova iz abecede ili slova u knjigama. Kako se približavaju sljedećoj etapi pisanja, primjećuju se i zamijenjena slova te oblici koji su slični stvarnim slovima, ali još nisu u potpunosti standardizirani. Ova etapa predstavlja prijelazno razdoblje u kojemu djeca polako razvijaju svoje vještine pisanja i pripremaju se za sljedeće korake u stvaranju vlastitoga jasnog i razumljivog rukopisa (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Dijete crtežom u ovoj etapi priča priču, razvija neki pojam, izražava svoj doživljaj ili prikazuje rezultat proučavanja nekoga predmeta. Razgovor o crtežu pomaže djetetu da bolje razumije ono što je nacrtalo. Razgovarajući o crtežu, bogatstvo i dubina priče koju crtež priča postaju sve veći. Ovaj komunikacijski proces potiče djetetovu kreativnost i razmišljanje te mu omogućuje da izrazi svoje ideje i osjećaje na umjetnički način. Također, dijete stječe bolje razumijevanje svoga crteža i svijest o vlastitim mislima i osjećajima, što pridonosi razvoju njegove emocionalne i kognitivne inteligencije (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994).

5.4. Četvrta etapa – slova i početne veze između riječi i simbola

U ovoj etapi razvoja pisanja djeca počinju reproducirati slova i često rabe samo jedno slovo za predstavljanje cijele riječi. Iako sva slova još neće biti pravilno napisana, dijete će moći uspostaviti vezu „jedan-prema-jedan“ između broja napisanih slova i broja riječi koje su tim slovima predstavljene. U ovoj etapi dijete pokazuje jasnu namjeru da slovima prikaže određene riječi, što je važan korak u razvoju njegove pismenosti. Iako još uvijek ima izazova u pravilnome pisanju svih slova, svijest o slovima i njegova sposobnost povezivanja slova s riječima pokazuje napredak u razumijevanju veza između govora i pisanja (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Kad djeca naviknu izrađivati crtež koji priča, kad žele prikazati da se u njihovim crtežima nešto događa, pokušavaju priču i pisati. Tako nastoje prenijeti svoje misli, poruke, opise događaja i priče oponašajući pisanje odraslih i stvarajući oblike slične slovima i brojkama (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994). U ovoj etapi djeca pišu „onako kako mogu“, koristeći se svojom maštom i razumijevanjem pisanja kako bi prenijeli svoje ideje. Iako njihovo pisanje možda neće biti savršeno i standardno kao kod odraslih, njihova motivacija za izražavanjem

pisanim riječima potiče njihovu kreativnost i razvoj pismenosti. Ovim procesom djeca postupno unaprjeđuju svoje vještine pisanja i pripremaju se za formalno učenje čitanja i pisanja (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994).

5.5. Peta etapa – vlastiti rukopis

U ovoj etapi djeca pokazuju da su uspostavila neke veze između glasova i slova. Prvi glasovi koje jasno predstavljaju suglasnici su s početka riječi, kasnije dodaju još suglasnika, a na kraju i samoglasnike. Iako je moguće da katkad izostave neki glas ili neki glas predstave krivim slovom, u ovoj etapi djeca pokazuju zavidnu količinu znanja o strukturi riječi. Njihova sposobnost povezivanja glasova s odgovarajućim slovima ukazuje na napredak u razumijevanju kako riječi funkcioniraju i kako se pišu. Ova etapa predstavlja važan korak u razvoju pismenosti jer djeca stječu osnovno razumijevanje abecednoga sustava i počinju razvijati vještine koje će im omogućiti daljnje usvajanje čitanja i pisanja (Moomaw i Hieronymus, 2008).

U ovoj etapi počinje prožimanje crtanja, govora, pisanja i čitanja kroz aktivnosti prijenosa govora u pisani tekst. Djeca počinju shvaćati kako njihove riječi i ideje mogu biti prenesene na papir pisanjem, što predstavlja integraciju različitih aspekata njihove komunikacije. Ova etapa označava povezivanje govora, kojim se koriste za izražavanje misli i ideja, s pisanjem koje omogućuje trajno bilježenje tih misli na papir. Također, crtanje postaje temelj za razvoj finih motoričkih vještina koje su ključne za pisanje. Ova sveobuhvatna interakcija između crtanja, govora, pisanja i čitanja igra važnu ulogu u razvoju djetetove pismenosti i priprema ga za daljnje napredovanje u učenju čitanja i pisanja (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994).

5.6. Šesta etapa – standardno školsko pismo

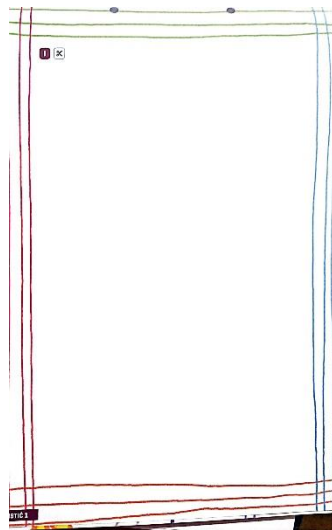
Tijekom ove etape djeca uočavaju da riječi imaju određeni redoslijed slova. Čak i predškolska djeca mogu zapamtiti poredak slova u nekim riječima povezanim s obitelji, npr. „mama“, „tata“ ili imena članova obitelji. Sredina u kojemu dijete živi, dostupni materijali te relevantni uzori igraju važnu ulogu u bržem napredovanju u svladavanju vještine pisanja. Osim toga, mogućnost interakcije riječima i primjerima u stvarnome životu pridonose razumijevanju i pamćenju redoslijeda slova u različitim situacijama. Djeca tako postupno usvajaju osnovne pojmove o pisanju, a poticajno okruženje i dostupnost materijalima omogućuje da njihov napredak u ovladavanju vještinom pisanja postaje sve brži (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Prema kraju predškolskoga razdoblja mnoga djeca počinju koristiti slovo za oznaku sloga u riječi. vremenom se ta sposobnost razvija te počinju pisati slova kao oznake za glasove u riječima. To predstavlja važan korak u razvoju njihove fonološke svijesti i pismenosti. Djeca postupno shvaćaju kako slova predstavljaju određene zvukove u govoru te kako ih mogu rabiti za pisanje riječi koje žele izraziti. Taj napredak u razumijevanju veze između zvukova i slova pomaže im u daljnjemu usvajanju vještine čitanja i pisanja (Čudina-Obradović, 2000; prema Perrota, 1994).

6. PRIMJERI VJEŽBI ZA RAZVOJ GRAFOMOTORIKE U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Radni listovi imaju svrhu razviti grafomotoričke sposobnosti koje su ključne u stvaranju temelja za pisanje i komunikaciju putem pisanih poruka. Proces razvoja pisanja počinje već s prvim potezima po papiru u ranoj dječjoj igri i spontanim crtežima. Taj razvoj vještine pisanja započinje već u drugoj godini djetetova života. Prije nego što dijete krene u školu koordinacija i kontrola pokreta ruke (bilo desne ili lijeve) dovoljno je razvijena da bi se usvojila tehnika pisanja (Bežen, S. 2011).

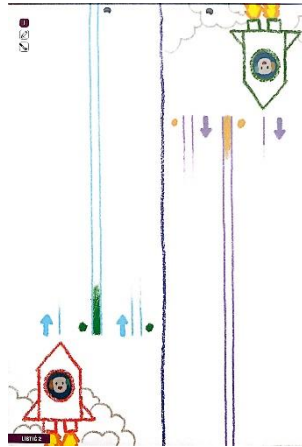
Prema Beženu (2011) grafomotoričke aktivnosti u radnim listovima uspješno spajaju slobodni dječji crtež s iscrtavanjem zadanih crta unutar otvorenoga i ograničenoga prostora. Zahvaljujući prilagođenim uzorcima, dijete razvija osjećaj i navikava se na pisanje unutar određenih linija, što će mu koristiti kad počne školovanje i pisanje unutar pravilnih linija u prvome razredu. Tijekom pisanja istodobno su angažirani prsti, šaka, podlaktica i nadlaktica. Preporučenim grafomotoričkim vježbama postiže se koordinacija tih dijelova tijela, što će olakšati proces učenja pisanja i omogućiti postizanje čitljivoga rukopisa.

Slika 4.

Napravi svoju sliku od šarenih papirića koje možeš izrezati ili istrgnuti iz časopisa i reklamnih letaka. Nacrtaj svoju obitelj.

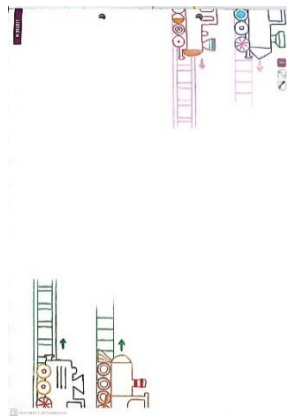
(Izvor: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 2), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

Slika 5.

Na put možemo raketom. Doprvi crte i oboji.

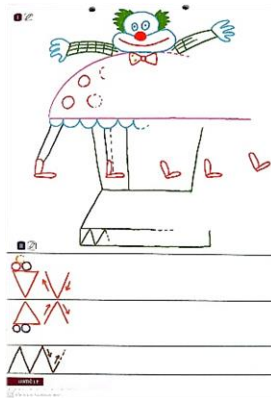
(Izvor: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 3), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

Slika 6.

Putovati možemo i vlakom. Doprvi prugu i oboji što želiš.

(Izvor: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 5), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

Slika 7.

U tvoj je svijet stigao lunapark. Dovrši započeto. Nacrtaj sebe u lunaparku.

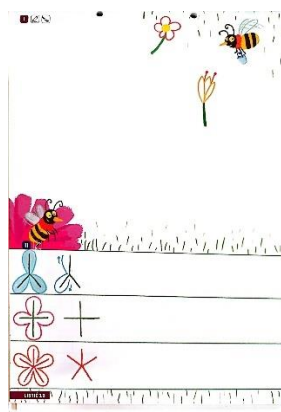
(Izvor: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 25), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

Slika 8.

Stigla je jesen. Sunce obasjava šareni voćnjak u tvome svijetu. Kakvog je oblika sunce? Na crtežu pronađi sve što ima isti oblik kao sunce i oboji žutom bojom. Dovrši voćnjak pun jesenskih plodova. Nacrtaj djedu ljestve kako bi mogao ubrati jabuke.

(Izvor: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 29), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

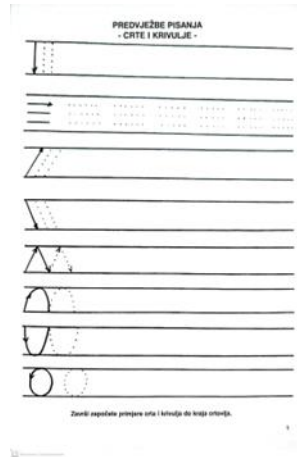

Slika 9.

Kiša i sunce pomogli su livadi da procvjeta. Dovrši šarenu livadu. Ne zaboravi klupicu na koju ćeš moći sjesti i mirisati cvijeće.

(Izvor: *Figuro uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike* (str. 27), S. Bežen, 2011, Zagreb: Profil)

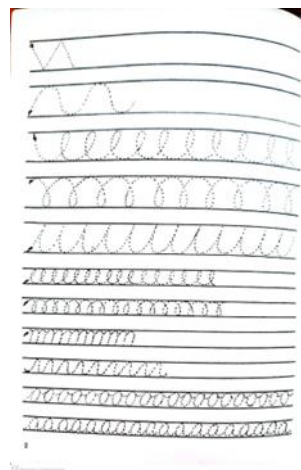
Autorica Vučinić (2000) u vježbenici „Mala škola“ pristupa predškolskomu djetetu prilagođenim crtežima potičući ga da samostalno boji, crta, piše te se bavi računanjem i razmišljanjem. Dijete razvija sposobnost uočavanja sitnih detalja te logičkoga mišljenja. Fokusira se na određene zadatke, što pridonosi razvoju govornih, grafomotoričkih i matematičkih vještina te razvija koncentraciju. Svrha je vježbenice usmjeriti dijete na konkretni zadatak kako bi ga precizno izveo, a istodobno poticati vještinu snalaženja čak i u zahtjevnijim situacijama.

Slika 10.

Predvježbe pisanja – crte i krivulje

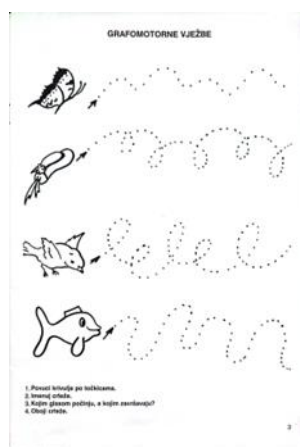
(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 1), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 11.

Predvježbe pisanja – crte i krivulje

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 2), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 12.

Grafomotorne vježbe

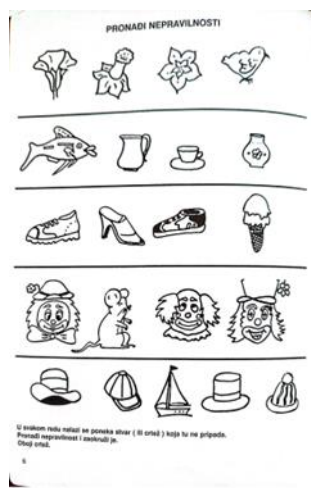
(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 3), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 13.

Dovršavanje crteža

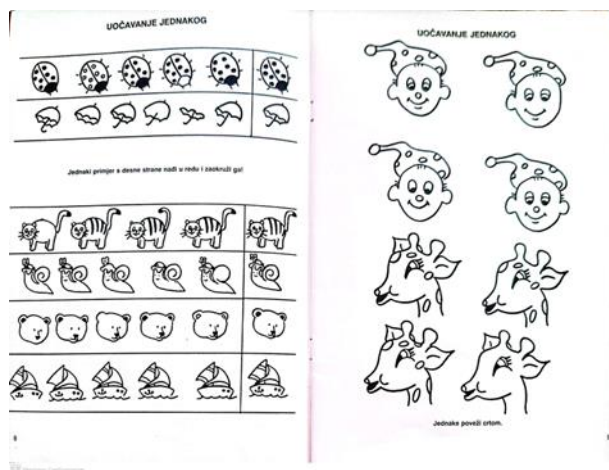
(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 5), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 14.

Pronađi nepravilnosti.

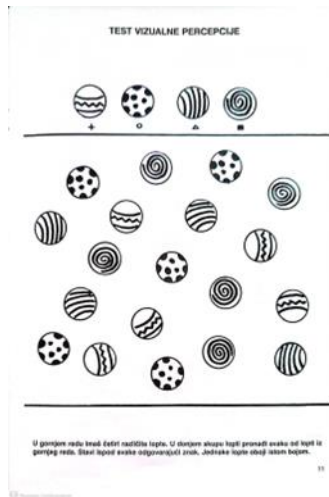
(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 6), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 15.

Uočavanje jednakog

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 8–9), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 16.

Test vizualne percepcije

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 11), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 17.

Vizualna diskriminacija

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 12), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 18.

Prepričavanje priče prema sljedju slika

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 30), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 19.

Godišnja doba

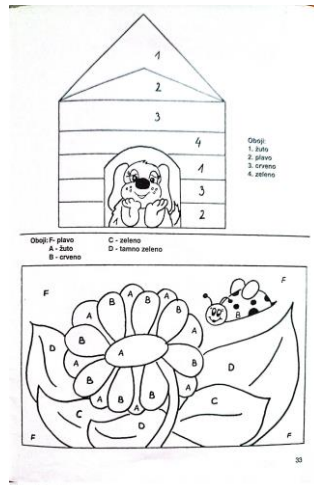
(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 31), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 20.

Dovršavanje crteža

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 32), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Slika 21.

Oboji po zadatku

(Izvor: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti* (str. 33), S. Vučinić, 2000, Zagreb: Foma)

Prema Rade (2014) izuzetno je važno poticati razvoj grafomotoričkih sposobnosti djece, uključujući šaranje, bojenje, crtanje i pisanje. Bitno je osigurati optimalnu vremensku dimenziju i metodički sadržajni optimum (Budinski, 2019) kako bi se manipulativne vještine razvile temeljito. To uključuje manipuliranje predmetima kao što su lopatice, grabljice, metle, krpa, spužva, četkica, pribor za jelo, ključevi i slično. Dijete treba ovladati sposobnostima hvatanja, bacanja, nošenja, slaganja, guranja i povlačenja različitih predmeta poput jastučića, balona, lopti te svladati vještine otvaranja i zatvaranja vrata, ladica, slavina, kutija i boca. Sve navedene aktivnosti omogućuju razvoj primarnih i sekundarnih osjetilnih senzacija koje su preduvjet za razvoj početnoga pisanja (Budinski, 2019).

U radu su prikazane metodičke aktivnosti povezane s razvojem jezičnih predvještina. Sve metodičke aktivnosti i metodički artefakti sastavnica su metodičke artikulacije rada s djecom u predškolskoj dobi u Dječjem vrtiću Jarun.

Slika 22.

Djeca brišu stol krpicom

(autorski rad)

Slika 23.

Dijete mete pod metlom i lopaticom

(autorski rad)

Slika 24.

Djeca režu voće nožićem i gule povrće

(autorski rad)

Slika 25.

Djevojčica iglom provlači vunu kroz probušene rupe

(autorski rad)

Slika 26.

Metodička aktivnost šivanja cvijeta na papiru

(autorski rad)

Također je bitno potaknuti dijete da se razvija i igra građenjem različitih oblika od pijeska, pravljenjem snježnih gruda te oblikovanjem loptica od tijesta i plastelina. Dijete bi trebalo postati svjesno svojih prstića i shvatiti što sve može postići njima, bilo da šara, boji ili crta – koristeći se štapom za crtanje po pijesku, kredom po betonu, pločicama, prstima po zamagljenome staklu ili pobrašnjenome stolu. Kad dijete razvije tu osjetljivost i kontrolu, može mu se ponuditi obična drvena olovka kako bi crtalo. Dijete će crtati crte, točkice i dovršavati crteže, a može mu se ponuditi zadatak da nacрта određenu životinju. Sve te aktivnosti imaju ključnu ulogu u pripremi djeteta za koherentno koordiniranje ruke i oka, što je od velike važnosti na početku školovanja (Rade, 2014).

Slika 27.

Djeca prave grude od snijega

(autorski rad)

Slika 28.

Djeca od plastelina modeliraju kuglice

(autorski rad)

Slika 29.

Dijete slaže gumbе po zadanome predlošku

(autorski rad)

Slika 30.

Dijete slaže kestene po zadanome predlošku

(autorski rad)

Slika 31.

Djevojčica grančicom crta po pijesku

(autorski rad)

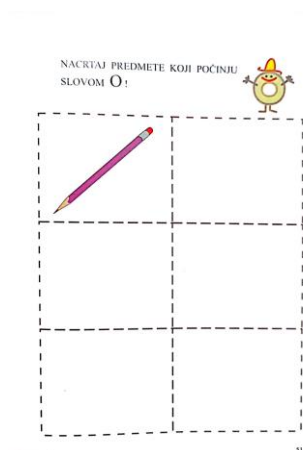

Slika 32.

Djeca od tijesta oblikuju kuglice

(autorski rad)

U vrtiću se djeca aktivno i rado posvećuju vježbama grafomotorike koje imaju golemu ulogu ne samo u likovnome odgoju već i u različitim drugim aktivnostima, uključujući samostalne vježbe na prilagođenim radnim listovima. Elementi grafomotorike također se javljaju u manipulativnim aktivnostima gdje crtež ima svoje mjesto. U okviru grafomotoričkih vježbi djeca vuku različite crte: ravne, zakrivljene, vijugave, otvorene, zatvorene, prelomljene, isprekidane, crtaju strelice, zvjezdice, spirale i slično. Djeca se suočavaju s izazovom usklađivanja pokreta ruke koja drži olovku, ugljen, bojicu ili drugi pribor za crtanje linija, što predstavlja složenu radnju. Takvi su pokreti ruku duboko povezani s kompleksnim živčanim sustavom, uključujući moždanu koru, mišiće te lokomotornu koordinaciju. Ako se dijete olovkom, bojicom ili drugim priborom koristi od najranijih faza svoga razvoja, njegova vještina držanja i izvođenja linija bitno će se razlikovati od djece koja s takvim sredstvima dolaze u kontakt kasnije. Čak i jednostavne vježbe poput crtanja različitih vrsta linija (ravne, zakrivljene, vijugave, isprekidane; nizanje i crtanje „kuglica“; slaganje „štapića“; crtanje oblika poput zebre, svijene žice, sunca sa zrakama, kotača ili prometnoga znaka) predstavljaju pripremu i poticaj za razvoj finih motoričkih vještina ruke, šake i prstiju (Peteh, 1999).

Slika 33.

Nacrtaj predmete koji počinju slovom O.

(Izvor: Svako slovo nešto novo (str. 51) M. Peteh, 1999, Zagreb: Alinea)

Slika 34.

Oboji sliku svake životinje koja počinje slovom K.

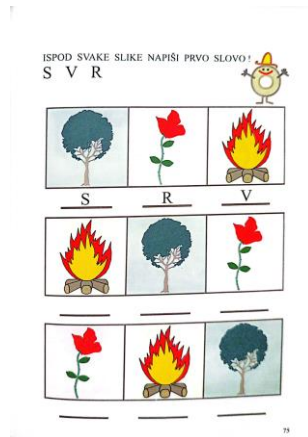
(Izvor: Svako slovo nešto novo (str. 55) M. Peteh, 1999, Zagreb: Alinea)

Slika 35.

Ispuni polja istim slovom.

(Izvor: Svako slovo nešto novo (str. 63) M. Peteh, 1999, Zagreb: Alinea)

Slika 36.

Ispod svake slike napiši prvo slovo.

(Izvor: Svako slovo nešto novo (str. 75) M. Peteh, 1999, Zagreb: Alinea)

7. ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI GRAFOMOTORIČKIH VJEŽBI U ODGOJNO-OBRAZOVNOME RADU ODGOJITELJA U DJEČJEM VRTIĆU

U sklopu diplomskoga rada *Grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina* provedeno je kvalitativno istraživanje o primjeni grafomotoričkih vježbi u metodičkome odgojno-obrazovnome radu odgojitelja u dječjem vrtiću. Kvalitativno istraživanje omogućilo je uvid o učestalosti primjene grafomotoričkih predvježbi u svakodnevnome radu vrtića i razumijevanje kako odgojitelji percipiraju njihovu važnost za jezični razvoj djece. Ovo istraživanje pridonosi boljemu razumijevanju veze između grafomotoričkih vježbi i jezičnih predvještina te pruža smjernice za unaprjeđenje prakse u vrtićima u području ranoga opismenjavanja.

7.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je istražiti mišljenje odgojitelja djece rane i predškolske dobi o primjeni grafomotoričkih predvježbi u cilju razvoja jezičnih predvještina i sposobnosti djece predškolske dobi. Rezultati istraživanja pružit će uvid u to koliko se grafomotoričke predvježbe primjenjuju u svakodnevnome radu u vrtićima, kao i istražiti percepciju odgojitelja o važnosti grafomotoričkih predvježbi za jezični razvoj djece. Rezultati ovoga istraživanja mogu pomoći u razumijevanju povezanosti grafomotorike i jezičnih predvještina. Identificirat ćemo eventualne potrebe za dodatnom edukacijom ili podrškom odgojiteljima u području početnoga opismenjavanja.

7.2. Metodologija istraživanja

U ovome istraživanju sudjelovalo je ukupno $N = 51$ odgojitelj predškolske djece. Sudionici su odabrani na dobrovoljnoj osnovi, a prikupljanje podataka obavljeno je tijekom lipnja 2023. godine. Kako bi se osigurala anonimnost sudionika i potaknula iskrenost u odgovorima, anketni je upitnik proveden anonimno. Anketa na daljinu omogućila je sudjelovanje ispitanika iz različitih vrtića diljem Hrvatske.

7.3. Mjerni instrument

Mjerni instrument kojim se koristilo za prikupljanje podataka u ovome istraživanju je Google anketa. Istraživanje je strukturirano u dva dijela kako bi se obuhvatile ključne tematske cjeline koje su od interesa za istraživanje.

Prvi dio istraživanja obuhvaća tri demografska pitanja koja omogućuju prikupljanje osnovnih informacija o ispitanicima. U prvome dijelu odgojitelji su bili ispitani o radnome iskustvu, mjestu rada i stupnju obrazovanja.

Drugi dio istraživanja obuhvaća pitanja o primjeni grafomotoričkih predvježbi u radu s djecom predškolske dobi i razvoju njihovih jezičnih predvještina. Taj dio pruža nam uvid o učestalosti njihove primjene i percepcija odgojitelja o njihovoj važnosti.

Anketni upitnik *Primjena grafomotoričkih vježbi u odgojno-obrazovnome radu odgojitelja u dječjem vrtiću* bio je osmišljen u cilju istraživanja, a odgojiteljima su postavljena ciljana pitanja koja su istraživala njihovu svakodnevnu praksu. Pitanja su obuhvatila različita područja, kao što su:

- Kako biste ocijenili svoje znanje o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama)?
- Koliko često primjenjujete grafomotoričke predvježbe u svome radu?
- Smatrate li da grafomotoričke vježbe mogu podupirati razvoj jezičnih predvještina kod predškolske djece?
- Koje jezične predvještine potičete grafomotoričkim vježbama? (Molimo odaberite sve koje se primjenjuju.)
- Jeste li primijetili napredak u jezičnih predvještinama kod djece koja su izložena grafomotoričkim vježbama?
- Koliko su često djeca izložena grafomotoričkim vježbama u odgojnoj skupini u kojoj radite?
- Koje vrste grafomotoričkih vježbi smatrate primjerenima i korisnima u odgojno-obrazovnome radu s djecom u vrtiću? (Zaokružite sve koje učestalo primjenjujete.)
- Kojim se materijalima najčešće koristite za provedbu grafomotoričkih vježbi u radu s djecom?
- Imate li poteškoća s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi?

- Koliko se u vrtiću u kojemu radite ističe važnost grafomotoričkih vježbi za razvoj dječjih jezičnih predvještina?
- Smatrate li da vam je potrebna dodatna edukacija ili podrška u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju?

Instrument istraživanja nalazi se u prilogu 3.

7.4. Ispitanici

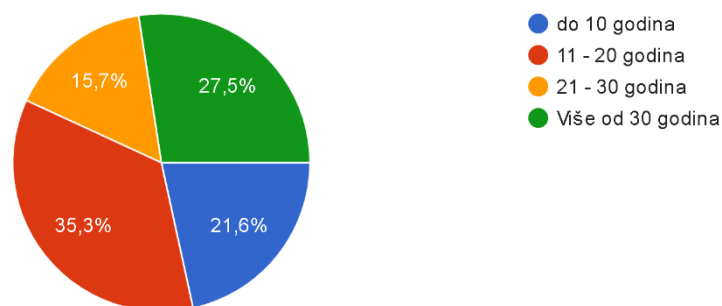
Odgovori na prva tri pitanja omogućili su uvid u demografske pokazatelje ispitanika. Analiza tih odgovora omogućuje bolje razumijevanje obilježja i pozadine sudionika istraživanja.

7.4.1. Radni staž odgojitelja

Najveći broj odgojitelja, njih 35.3 % ($N = 18$) ima od 11 do 20 godina staža. Odgojitelji koji imaju više od 30 godina staža činili su 27.5 % od ukupnog broja ispitanika. 21.6 % odgojitelja ima do 10 godina staža, a najmanje odgojitelja, njih 15.7 %, ima od 21 do 30 godine staža.

Koliko godina radite kao odgojitelj predškolske djece?

51 odgovor

Slika 37.

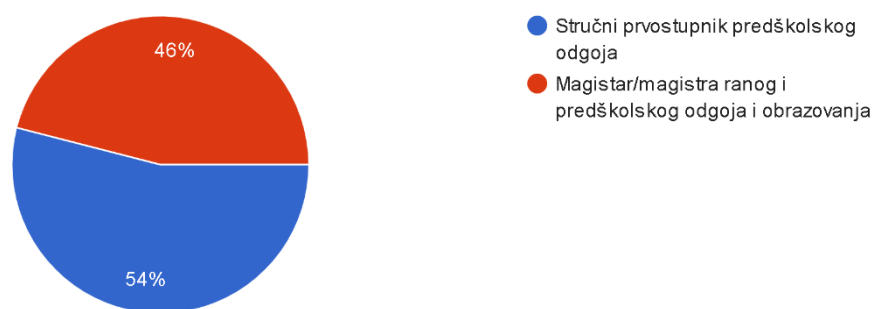
Radni staž ispitanika

7.4.2. Stupanj obrazovanja

Interpretacija rezultata pokazuje da 54 % ($N = 27$) odgojitelja ima stručno obrazovanje prvostupnika ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, dok njih 46 % ($N = 23$) ima titulu magistra ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

50 odgovora

Slika 38.

Stupanj obrazovanja ispitanika

7.4.3. Mjesto rada

Prema rezultatima, 82.4 % ($N = 42$) odgojitelja radi u Gradu Zagrebu, dok 9.8 % ($N = 5$) ispitanika čine odgojitelji iz Zagrebačke županije. Nadalje, po 2 % ($N = 1$) odgojitelja koji su sudjelovali u anketi raspoređeno je u nekoliko županija: Brodsko-posavskoj, Karlovačkoj, Osječko-baranjskoj i Međimurskoj županiji.

Tablica 1.

Mjesto rada ispitanika

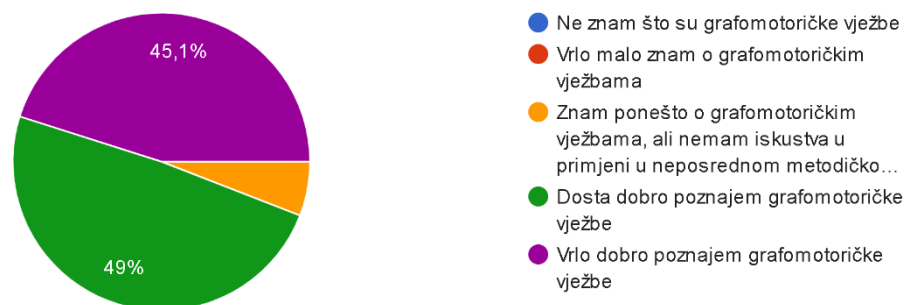
MJESTO RADA	ISPITANICI
Grad Zagreb	42
Zagrebačka županija	5
Karlovačka županija	1
Brodsko-posavska županija	1
Osječko-baranjska županija	1
Međimurska županija	1

7.5. Rezultati istraživanja

Prvi se problem odnosio na znanja odgojitelja o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama).

Kako biste ocijenili svoje znanje o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama)?

51 odgovor

Slika 39.

Znanje ispitanika o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama)

Iz grafikona je vidljivo da 49 % ($N = 25$) ispitanih odgojitelja dosta dobro poznaje grafomotoričke vježbe, 45.1 % ($N = 23$) odgojitelj vrlo dobro poznaje grafomotoričke vježbe, a 5.9 % ($N = 3$) odgojitelja zna ponešto o grafomotoričkim vježbama, ali nema iskustva u neposrednome metodičkom radu. Različiti stupnjevi poznavanja grafomotoričkih vježbi mogu utjecati na način na koji odgojitelji pristupaju radu s djecom u vrtićima. Oni koji imaju bolje znanje i iskustvo u primjeni ovih vježbi mogu ih učinkovitije integrirati u svoj odgojno-obrazovni rad i poticati razvoj jezičnih predvještina kod djece predškolske dobi.

Drugi se problem odnosio na učestalost primjene grafomotoričkih predvježbi u radu.

Koliko često primjenjujete grafomotoričke predvježbe u svom radu?

51 odgovor

Slika 40.

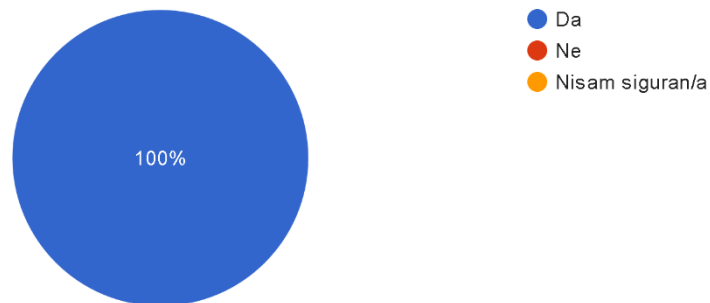
Učestalost primjene grafomotoričkih predvježbi u radu ispitanika

Rezultati pokazuju da 47.1 % ($N = 24$) odgojitelja često primjenjuje grafomotoričke vježbe u svome radu, njih 43.1 % ($N = 22$) vrlo često primjenjuje grafomotoričke vježbe, dok njih 7.8 % ($N = 4$) katkad primjenjuje grafomotoričke vježbe. Samo 2 % ($N = 1$) odgojitelja rijetko primjenjuje grafomotoričke vježbe u svome radu.

Treći se problem odnosio na to mogu li grafomotoričke vježbe podupirati razvoj jezičnih predvještina.

Smatrate li da grafomotoričke vježbe mogu podupirati razvoj jezičnih predvještina predškolske djece?

51 odgovor

Slika 41.

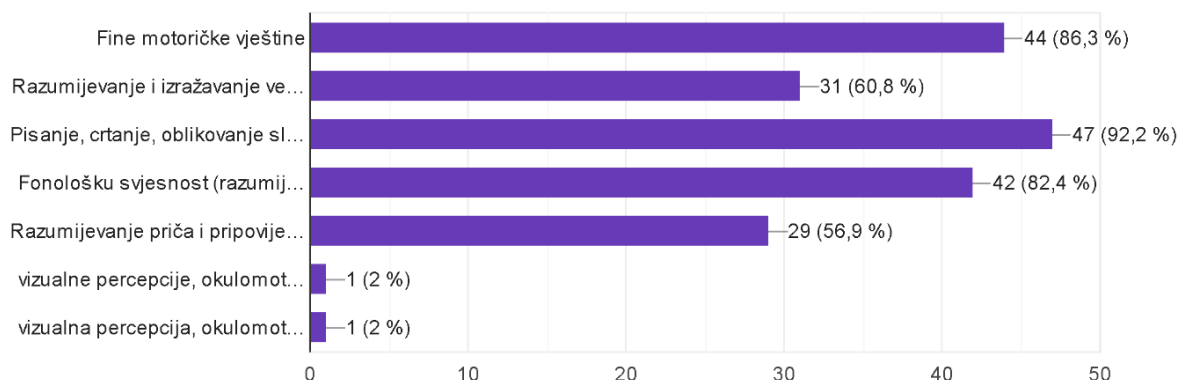
Mišljenje ispitanika o tome mogu li grafomotoričke vježbe podupirati razvoj jezičnih predvještina kod predškolske djece

Rezultati pokazuju da 100 % ($N = 51$) odgojitelja smatra da grafomotoričke vježbe mogu podupirati razvoj jezičnih predvještina. Svi ispitanici izražavaju pozitivan stav prema primjeni grafomotoričkih vježbi u cilju poticanja jezičnih predvještina kod djece predškolske dobi.

Četvrti se problem odnosio na odabir jezičnih predvještina koje će odgojitelj potaknuti kod djece primjenjujući grafomotoričke vježbe.

Koje jezične predvještine potičete grafomotoričkim vježbama? (Molimo odaberite sve koje se primjenjuju)

51 odgovor

Slika 42.

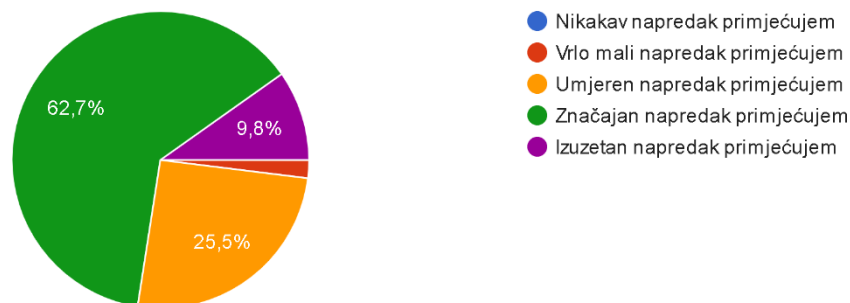
Jezične predvještine koje se potiču grafomotoričkim vježbama, a odgojitelji ih primjenjuju

Rezultati pokazuju da najveći broj odgojitelja, 92 % ($N = 47$), primjenjuje pisanje, crtanje, oblikovanje slova za poticanje grafomotoričkih vježbi, njih 86.3 % ($N = 44$) primjenjuje fine motoričke vještine, dok 82.4 % ($N = 42$) primjenjuje vježbe za poticanje fonološke svjesnosti (razlikovanje zvukova i slogova). Nadalje, 60.8 % ($N = 31$) ispitanika nastoji potaknuti razumijevanje i izražavanje verbalnih komunikacija, a 56.9 % ($N = 29$) potiče razumijevanje priča i pripovijedanje u primjeni grafomotoričkih vježbi. Samo 2 % ($N = 1$) odgojitelja pod ostalo je navelo da primjenjuje vizualnu percepciju, okulomotornu koordinaciju, glasovnu analizu i sintezu, prepričavanje priča i događaja, opisivanje viđenoga. Rezultati istraživanja pokazuju da odgojitelji primjenjuju različite metode kako bi podržali razvoj grafomotoričkih vještina i jezičnih predvještina kod djece predškolske dobi.

Peti se problem odnosio na uočavanje napredovanja djece u jezičnim predvještinama koja su izložena grafomotoričkim vježbama.

Jeste li primijetili napredak u jezičnim predvještinama kod djece koja su izložena grafomotoričkim vježbama?

51 odgovor

Slika 43.

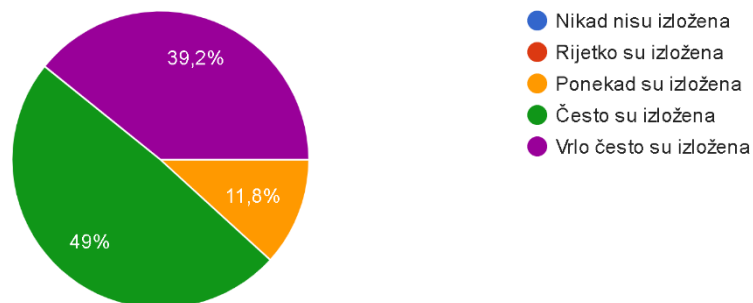
Uočavanje napretka djece u jezičnim predvještinama koja su izložena grafomotoričkim vježbama.

Rezultati pokazuju da najveći broj odgojitelja, 62.7 % ($N = 32$), smatra da primjećuje znatan napredak djece, koja su izložena grafomotoričkim vježbama, u razvoju jezičnih predvještina, njih 25.5 % ($N = 13$) primjećuje umjeren napredak, dok 9.8 % ($N = 5$) odgojitelja primjećuje izuzetan napredak, a samo se 2 % ($N = 1$) ispitanih izjasnilo da primjećuje vrlo malen napredak.

Šesti se problem odnosio na učestalost izlaganja djece grafomotoričkim vježbama.

Koliko su često djeca izložena grafomotoričkim vježbama u odgojnoj skupini u kojoj radite?

51 odgovor

Slika 44.

Učestalost izloženosti djece grafomotoričkim vježbama

Rezultati pokazuju da najveći broj odgojitelja, 49 % ($N = 25$), smatra da su djeca često izložena grafomotoričkim vježbama, njih 39.2 % ($N = 29$) smatra da su djeca vrlo često izložena takvim vježbama, a 11.8 % ($N = 6$) odgojitelja smatra da su katkad djeca izložena grafomotoričkim vježbama u svojim skupinama. S obzirom na visok postotak odgojitelja koji redovito primjenjuju grafomotoričke vježbe, možemo zaključiti da su ove vježbe vrlo prisutne u odgojno-obrazovnome radu s djecom predškolske dobi. To sugerira da se odgojitelji svjesno koriste grafomotoričkim vježbama kao alatom za poticanje razvoja jezičnih predvještina kod djece.

Sedmi se problem odnosio na odabir primjerenih i korisnih grafomotoričkih vježbi u odgojno-obrazovnome radu s djecom.

Slika 45.

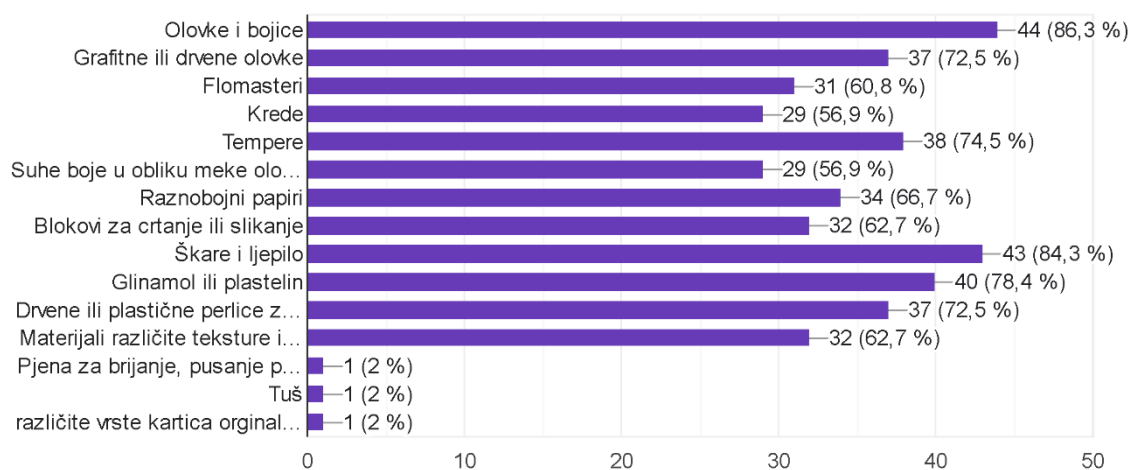
Grafomotoričke vježbe koje odgojitelji smatraju primjerenima i korisnima u odgojno-obrazovnome radu s djecom u vrtiću

Rezultati pokazuju da 98 % ($N = 50$) odgojitelja najčešće primjenjuje grafomotoričke vježbe praćenje crta i labirinta, zatim 92.2 % ($N = 47$) primjenjuje povezivanje elemenata (linije, oblici i pokreti), 88.2 % ($N = 45$) koristi se vježbama koje zahtijevaju manipulaciju sitnim predmetima. Njih 86.3 % ($N = 44$) primjenjuje modeliranje slova od nekoga materijala (osjetilne senzacije), 82.4 % ($N = 42$) odgojitelja primjenjuje u radu crtanje likova i predmeta, 80.4 % ($N = 41$) primjenjuje vježbe s pisaljkom (olovke, flomasteri), njih 74.5 % ($N = 38$) koristi se vježbama s kredom na ploči ili papiru, 68.6 % ($N = 35$) odgojitelja primjenjuje oblikovanje slova pokretom tijela, a 47.1 % ($N = 24$) primjenjuje vježbe pisanja slova i brojeva. Samo se 2 % ($N = 1$) izjasnilo da još primjenjuje pisanje prstom po pijesku i ples pisanja te *brain gym* aktivnosti u radu s djecom.

Osmi se problem odnosio na materijale kojim se odgojitelji učestalo koriste za provedbu grafomotoričkih vježbi u radu s djecom.

Kojim se materijalima najčešće koristite u provedbi grafomotoričkih vježbi u radu s djecom? (Molim odaberite sve koje učestalo primjenjujete)

51 odgovor

Slika 46.

Materijali koje odgojitelji učestalo primjenjuju za provedbu grafomotoričkih vježbi u radu s djecom

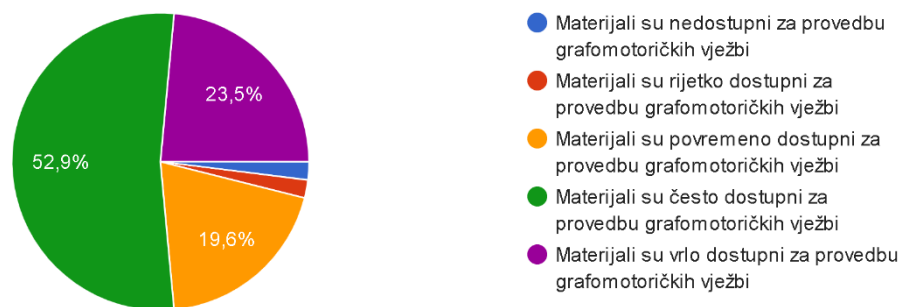
Najviše se odgojitelja u provedbi grafomotoričkih vježbi, 86.3 % ($N = 44$), koristi olovkama i bojicama, njih 84.3 % ($N = 43$), škarama i ljepilom, 78.4 % ($N = 40$) koristi se glinamolom ili plastelinom, a 74.5 % ($N = 38$) odgojitelja koristi se temperama. Nadalje, 72.5 % ($N = 37$) koristi se grafitnim ili drvenim bojicama te drvenim ili plastičnim perlicama za nizanje, 66.7 % ($N = 34$) odgojitelja koristi se raznobojnim papirima, a njih 62.7 % ($N = 32$) blokovima za crtanje ili slikanje i materijalima različite teksture i reljefa. Također, 56.9 % ($N = 29$) odgojitelja koristi se kredama i suhim bojama u obliku meke olovke (pastele). Od ostalih materijala koje primjenjuju u radu 2 % ($N = 1$) odgojitelja napisalo je da rabe tuš, pjenu za brijanje, pisanje po senzornim vrećicama i različite vrste kartica (originalne ili samostalno izrađene) te raznovrsne tematske zadatke za višekratnu upotrebu. Iz ovih podataka možemo zaključiti da se većina

odgojitelja u svome radu s djecom koristi tradicionalnim materijalima poput olovaka, bojica, škara, ljepila, glinamola ili plastelina, tempera, grafitnih ili drvenih bojica te perlica za nizanje. Također, vidimo da odgojitelji često posežu za raznobojnim papirima, blokovima za crtanje ili slikanje, materijalima različitih tekstura i reljefa kako bi obogatili iskustva djece u igri i učenju. Zanimljivo je da se neki odgojitelji koriste nešto manje uobičajenim materijalima kao što su tuš, pjena za brijanje, senzorne vrećice i različite vrste kartica.

Deveti se problem odnosio na poteškoće s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi.

Imate li poteškoća s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi?

51 odgovor

Slika 47.

Poteškoće odgojitelja s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi

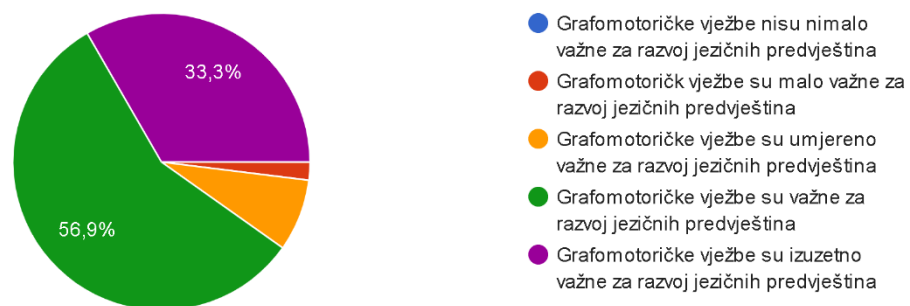
Rezultati pokazuju da 52.9 % ($N = 27$) odgojitelja smatra da su materijali često dostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi, njih 23.5 % ($N = 12$) smatra da su materijali vrlo dostupni, a 19.6 % ($N = 10$) odgojitelja izjasnilo se da su materijali povremeno dostupni, po 2 % ($N = 1$) odgojitelja smatra da su materijali rijetko dostupni, odnosno da su nedostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi. Rezultati ukazuju na različite razine dostupnosti materijala za provedbu grafomotoričkih vježbi u vrtićima u kojima rade anketirani odgojitelji. Većina odgojitelja ima pristup potrebnim materijalima u zadovoljavajućoj količini kako bi mogli redovito provoditi

aktivnosti koje potiču razvoj finih motoričkih vještina djece. Opremljeni vrtići omogućuju odgojiteljima da kreativno i učinkovito potiču razvoj fine motorike kod djece.

Deseti se problem odnosio na procjenu važnosti grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u vrtiću u kojemu odgojitelj radi.

Koliko se u vrtiću u kojemu radite ističe važnost grafomotoričkih vježbi za razvoj dječjih jezičnih predvještina?

51 odgovor

Slika 48.

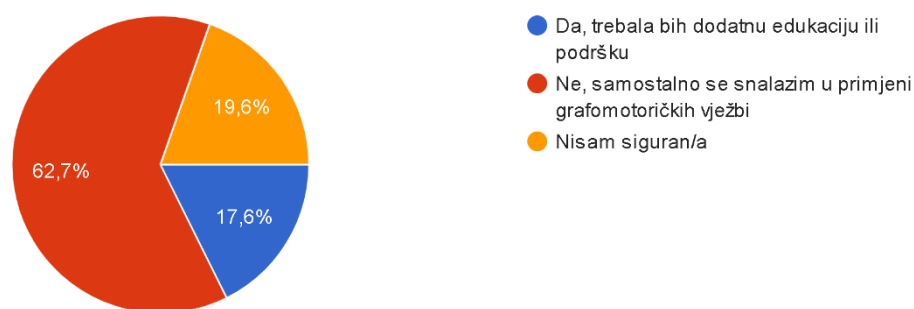
Važnost grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u vrtiću u kojemu odgojitelji rade

Rezultati pokazuju da 56.9 % ($N = 29$) odgojitelja smatra da se u vrtiću u kojemu rade smatra da su grafomotoričke vježbe važne za razvoj jezičnih predvještina, njih 33.3 % ($N = 17$) smatra da su u njihovim vrtićima grafomotoričke vježbe izuzetno važne za razvoj jezičnih predvještina, nadalje, 7.8 % ($N = 4$) odgojitelja smatra da su umjereno važne, a 2 % ($N = 1$) ispitanika smatra da su grafomotoričke vježbe malo važne za razvoj jezičnih predvještina u njihovu vrtiću. Ukupno gledajući, rezultati naglašavaju da se u većini vrtića prepoznaje povezanost grafomotoričkih vježbi s razvojem jezičnih predvještina djece i stavlja naglasak na važnost tih aktivnosti u predškolskome odgoju.

Jedanaesti se problem odnosio na potrebu za dodatnom edukacijom ili podrškom u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju.

Smatrate li da Vam je potrebna dodatna edukacija ili podrška u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskom i praktičnom znanju?

51 odgovor

Slika 49.

Mišljenje odgojitelja o potrebi dodatne edukacije ili podrške u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju

Rezultati pokazuju da se najveći broj ispitanika, 62.7 % ($N = 32$), samostalno snalazi u primjeni grafomotoričkih vježbi te ne treba dodatnu edukaciju ili podršku. Zatim, 19.6 % ($N = 10$) odgojitelja smatra da nije sigurno, a 17.6 % ($N = 9$) odgojitelja smatra da bi trebalo dodatnu edukaciju ili podršku u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju. Ti rezultati ukazuju na važnost pružanja podrške i kontinuirane edukacije odgojitelja kako bi mogli učinkovito poticati razvoj jezičnih predvještina djece provedbom grafomotoričkih aktivnosti. Edukacijom odgojitelji mogu unaprijediti svoje vještine i pristup u radu s djecom te osigurati optimalan razvoj jezičnih vještina i motoričke koordinacije. Ukupno gledano, rezultati sugeriraju da postoji svijest o važnosti grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina, ali postoji i potreba za podrškom i daljnjim stručnim usavršavanjem kako bi se osigurala kvalitetna provedba tih aktivnosti u praksi.

8. INTERPRETACIJA REZULTATA I ZAKLJUČAK

Istraživanje *Grafomotoričke predvježbe u razvoju jezičnih predvještina* potvrđuje da je metodičko artikuliranje početne čitalačke pismenosti potrebno temeljiti na sadržaju, ishodima i metodičkome pristupu (Kolar Billege, 2020) primjerenom jezičnomu razvoju djece predškolske dobi.

Grafomotoričke predvježbe imaju golem utjecaj na oblikovanje osnovnih vještina potrebnih za jezično usvajanje i ranu pismenost.

Provedeno istraživanje o primjeni grafomotoričkih vježbi u odgojno-obrazovnome radu u dječjem vrtiću jasno je ukazalo na njihovu važnost u kontekstu razvoja jezičnih predvještina djece predškolske dobi.

Rezultati istraživanja pokazuju da odgojitelji često primjenjuju grafomotoričke vježbe u svome odgojno-obrazovnom radu te da svi smatraju da one mogu podupirati razvoj jezičnih predvještina. Jezične predvještine koje se potiču grafomotoričkim vježbama, a znatan ih broj odgojitelja primjenjuje u svome radu, jesu pisanje, crtanje, oblikovanje slova te fine motoričke vještine, vježbe za razvoj fonološke svjesnosti (razlikovanje zvukova i slogova), razumijevanje i izražavanje verbalnih komunikacija i razumijevanje priča i pripovijedanja. Nadalje, rezultati pokazuju da znatan broj odgojitelja u velikoj mjeri primjećuje napredak jezičnih predvještina kod djece koja su izložena grafomotoričkim vježbama te smatra da su prisutne u odgojno-obrazovnome radu s djecom predškolske dobi.

Također, grafomotoričke vježbe, koje velik broj odgojitelja smatra primjerenima i korisnima u odgojno-obrazovnome radu s djecom u vrtiću, jesu praćenje crta i labirinta, povezivanje elemenata (linije, oblici i pokreti), vježbe koje zahtijevaju manipulaciju sitnim predmetima, modeliranje slova od nekoga materijala (osjetilne senzacije), crtanje likova i predmeta u radu, vježbe s pisaljkom (olovke, flomasteri), vježbe s kredom na ploči ili papiru, oblikovanje slova pokretom tijela. Materijali koje većina odgojitelja učestalo primjenjuje za provedbu grafomotoričkih vježbi u radu s djecom jesu olovke, bojice, škare, ljepilo, glinamol ili plastelin, tempere, grafitne ili drvene bojice te perlice za nizanje. Također, odgojitelji se često koriste i raznobojnim papirima, blokovima za crtanje ili slikanje, materijalima različitih tekstura i reljefa kako bi obogatili iskustva djece u igri i učenju. Dostupnost materijala također je bitan element za uspješnu primjenu grafomotoričkih vježbi. Iako većina odgojitelja ima pristup potrebnim materijalima, postoje i oni koji osjećaju ograničenja u tome pogledu. Stoga je važno osigurati

resurse i podršku kako bi se svim odgojiteljima omogućilo kvalitetno provođenje tih metodičkih aktivnosti.

Ukupno, rezultati naglašavaju da se u većini vrtića u kojima odgojitelji rade prepoznaje povezanost grafomotoričkih vježbi s razvojem jezičnih predvještina djece i stavlja naglasak na važnost tih aktivnosti u predškolskome odgoju. Iako većina odgojitelja osjeća sigurnost i sposobnost samostalnoga provođenja grafomotoričkih vježbi, postoje i oni koji izražavaju potrebu za dodatnom edukacijom i podrškom. Taj rezultat ukazuje na važnost pružanja kontinuirane obuke i resursa kako bi se osigurala dosljedna i stručna provedba grafomotoričkih aktivnosti u predškolskim ustanovama.

„U predškolskom razdoblju započinje proces opismenjavanja koji obuhvaća usvajanje jezika i usavršavanje jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja te stvaranje preduvjeta za usvajanje temeljnih predvještina čitanja i pisanja.“ (Budinski i Lujić, 2018, str. 152).

Prema *Nacionalnome kurikulumu za rani i predškolski odgoj u Republici Hrvatskoj* (2014) važno je poticati kompetenciju *komunikacija na materinskome jeziku*. Upravo ta komunikacija pomaže djeci da razviju vještinu usmenoga izražavanja, da zabilježe svoje misli i osjećaje u različitim aktivnostima. Bilježenje može uključivati grafiku ili druge oblike koji podržavaju rani razvoj pismenosti. Osim toga, nužno je da djeca razviju svijest o različitim načinima bilježenja i njihovoj praktičnoj svrsi, čime se potiče razumijevanje važnosti pisanja. Te se kompetencije razvijaju planiranjem i provedbom strukturiranih obrazovnih procesa u vrtićima, a dokazano je da poticajno jezično okruženje podržava jezični razvoj.

LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje*. Lekenik: Ostvarenje.
2. Ambrosi-Randić N., Glivarec Ž. (2017). Grafomotorika kao prediktor intelektualnih sposobnosti u školskoj dobi. U: *Napredak : Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, Vol. 158 No. 3, str. 305–319. <https://hrcak.srce.hr/187644>
3. Aladrović Slovaček, K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika*. Zagreb: Alfa.
4. Bežen, A. (2008). *Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta*. Zagreb: Profil, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
5. Bežen, A., Budinski, V., Kolar Billege, M. (2012). *Što, zašto, kako u poučavanju hrvatskoga jezika : metodički praktikum nastave hrvatskoga jezika u nižim razredima osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Bežen, A., Reberski, S. (2014). *Početno pisanje na hrvatskome jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
7. Bežen, S. (2011). *Figo uči pisati*. Zagreb: Profil.
8. Budinski, V., Kolar Billege, M. (2011). *Razine jezičnih predvještina učenika u hrvatskom jeziku na početku prvoga razreda osnovne škole (nečitač, polučitač i čitač) – inicijalno istraživanje*. U: Bežen, A., Majhut, B. (Ur.), *Redefiniranje tradicije: dječja književnost, suvremena komunikacija, jezici i dijete* (str. 89–104). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i ECNSI – Europski centar za sustavna i napredna istraživanja.
9. Budinski, V. (2019). *Početno čitanje i pisanje na hrvatskome jeziku : Metodičko sadržajno-vremenski optimum poučavanja*. Zagreb: Profil Klett, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
10. Budinski, V., Lujić, I. (2018). Mišljenje odgojitelja o metodičkim postupcima za razvoj predvještina čitanja i pisanja. U: *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. Vol. 20, No. Sp.Ed.2, str. 152–170. <https://hrcak.srce.hr/file/313707>
11. Čudina–Obradović, M. (2000). *Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja čitanja i pisanja*. Zagreb: Biblioteka Korak po korak.
12. Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja: od motivacije do razumijevanja, priručnik*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

13. Jelaska, Z. (2007). Pojedinac i jezik. U: Cvikić, L. (Ur.), *Drugi jezik hrvatski* (str. 34–39). Zagreb: Profil.
14. Kolar Billege, M. (2020). *Sadržaji, ishodi i vrednovanje u Hrvatskome jeziku – metodički pristup*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
15. Kuvač, J. (2007). Uloga vrtića u razvoju jezičnih sposobnosti i predvještina. U: Cvikić, L. (Ur.), *Drugi jezik hrvatski* (str. 60–63). Zagreb: Profil.
16. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (MZOS). (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
17. Moomaw, S., Hieronymus, B. (2008). *Igre čitanja i pisanja: aktivnosti za razvoj predčitačkih vještina i početnog čitanja i pisanja u predškolskoj dobi i prvom razredu*. Buševac: Ostvarenje.
18. Peteh, M. (1999). *Svako slovo nešto novo*. Zagreb: Alineja.
19. Rade, R. (2003). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: Foma.
20. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
21. Vučinić, Ž. (2000). *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu*. Zagreb: Foma.

PRILOZI

Prilog 1. Popis slika

Slika 1. Bežen, A., Reberski, S. (2014). Vježbe oponašanja elemenata slova. U: *Početo pisanje na hrvatskome jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Slika 2. Bežen, A., Reberski, S. (2014). Vježbe oponašanja slova. U: *Početo pisanje na hrvatskome jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Slika 3. Bežen, A., Reberski, S. (2014). Vježbe ponavljanja i ritmičke vježbe. U: *Početo pisanje na hrvatskome jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Slika 4. Bežen, S. (2011). Napravi svoju sliku od šarenih papirića koje možeš izrezati ili istrgnuti iz časopisa i reklamnih letaka. Nacrtaj svoju obitelj. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 5. Bežen, S. (2011). Na put možemo raketom, dovrši crte i oboji. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 6. Bežen, S. (2011). Putovati možemo i vlakom. Dovrši prugu i oboji što želiš. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 7. Bežen, S. (2011). U tvoj je svijet stigao lunapark. Dovrši započeto. Nacrtaj sebe u lunaparku. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 8. Bežen, S. (2011). Stigla je jesen. Sunce obasjava šareni voćnjak u tvome svijetu. Kakvog je oblika sunce? Na crtežu pronađi sve što ima isti oblik kao sunce i oboji žutom bojom. Dovrši voćnjak pun jesenskih plodova. Nacrtaj djedu ljestve kako bi mogao ubrati jabuke. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 9. Bežen, S. (2011). Kiša i sunce pomogli su livadi da procvjeta, dovrši šarenu livadu, ne zaboravi klupicu na koju ćeš moći sjesti i mirisati cvijeće. U: *Figo uči pisati : radni listovi za razvijanje grafomotorike*. Zagreb: Profil.

Slika 10. Vučinić, S. (2000). Predvježbe pisanja – crte i krivulje. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 11. Vučinić, S. (2000). Predvježbe pisanja – crte i krivulje. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 12. Vučinić, S. (2000). Grafomotorne vježbe. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 13. Vučinić, S. (2000). Dovršavanje crteža. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 14. Vučinić, S. (2000). Pronađi nepravilnosti. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 15. Vučinić, S. (2000). Uočavanje jednakog. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 16. Vučinić, S. (2000). Test vizualne percepcije. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 17. Vučinić, S. (2000). Vizualna diskriminacija. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 18. Vučinić, S. (2000). Prepričavanje priče prema slijedu slika. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 19. Vučinić, S. (2000). Godišnja doba. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 20. Vučinić, S. (2000). Dovršavanje crteža. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 21. Vučinić, S. (2000). Oboji po zadatku. U: *Mala škola : vježbenica za pripremu polaska djeteta u školu za djecu od 6 godina starosti*. Zagreb: Foma.

Slika 22. Djeca brišu stol krpicom

Slika 23. Dijete mete pod metlom i lopaticom

Slika 24. Djeca režu voće nožićem i gule povrće

Slika 25. Djevojčica s iglom provlači vunu kroz probušene rupe

Slika 26. Metodička aktivnost šivanja cvijeta na papiru

Slika 27. Djeca prave grude od snijega

Slika 28. Djeca od plastelina modeliraju kuglice

Slika 29. Dijete slaže gumbe po zadanom predlošku

Slika 30. Dijete slaže kestene po zadanom predlošku

Slika 31. Djevojčica crta po pijesku s grančicom

Slika 32. Djeca od tijesta oblikuju kuglice

Slika 33. O. Peteh, M. (1999). Nacrtaj predmete koji počinju slovom. U: *Svako slovo nešto novo*. Zagreb: Alinea.

Slika 34. K. Peteh, M. (1999). Oboji sliku svake životinje koja počinje slovom. U: *Svako slovo nešto novo*. Zagreb: Alinea.

Slika 35. Peteh, M. (1999). Ispuni polja istim slovom. U: *Svako slovo nešto novo*. Zagreb: Alinea.

Slika 36. Peteh, M. (1999). Ispod svake slike napiši prvo slovo. U: *Svako slovo nešto novo*. Zagreb: Alinea.

Slika 37. Radni staž ispitanika

Slika 38. Stupanj obrazovanja ispitanika

Slika 39. Znanje ispitanika o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama)

Slika 40. Učestalost primjene grafomotoričkih predvježbi ispitanika u njihovu radu

Slika 41. Mišljenje ispitanika o tome mogu li grafomotoričke vježbe podupirati razvoj jezičnih predvještina kod predškolske djece

Slika 42. Jezične predvještine koje se potiču grafomotoričkim vježbama, a odgojitelji ih primjenjuju

Slika 43. Uočavanje napretka djece u jezičnim predvještinama koja su izložena grafomotoričkim vježbama

Slika 44. Učestalost izloženosti djece grafomotoričkim vježbama

Slika 45. Grafomotoričke vježbe koje odgojitelji smatraju primjerenima i korisnima u odgojno-obrazovnome radu s djecom u vrtiću

Slika 46. Materijali koje odgojitelji učestalo primjenjuju za provedbu grafomotoričkih vježbi u radu s djecom

Slika 47. Poteškoće odgojitelja s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi

Slika 48. Važnost grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u vrtiću u kojemu odgojitelji rade

Slika 49. Mišljenje odgojitelja o potrebi dodatne edukacije ili podrške u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju

Prilog 2. Popis tablica

Tablica 1. Mjesto rada ispitanika

Prilog 3. Instrument istraživanja

ANKETA O PRIMJENI GRAFOMOTORIČKIH VJEŽBI U ODGOJNO- -OBRAZOVNOME RADU ODGOJITELJA U DJEČJEM VRTIĆU

Mentor: doc. dr. sc. Martina Kolar Billege

Sumentor: izv. prof. dr. sc. Vesna Budinski

Studentica: Jelena Bertić (2023.)

Cilj je ovoga rada istražiti mišljenje odgojitelja djece rane i predškolske dobi o primjeni grafomotoričkih predvježbi u cilju razvoja jezičnih predvještina i sposobnosti djece predškolske dobi.

Rezultati ove ankete pružit će uvid u to koliko se grafomotoričke predvježbe primjenjuju u svakodnevnome radu u vrtićima kao i istražiti percepciju odgojitelja o njihovoj važnosti za jezični razvoj djece. Rezultati ovoga istraživanja mogu pomoći u razumijevanju povezanosti grafomotorike i jezičnih predvještina. Identificirat ćemo eventualne potrebe za dodatnom edukacijom ili podrškom odgojiteljima u području početnoga opismenjavanja.

1. Koliko godina radite kao odgojitelj predškolske djece?

1. do 10 godina
2. 11 – 20 godina
3. 21 – 30 godina
4. više od 30 godina

2. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

1. stručni prvostupnik predškolskoga odgoja
2. magistar/magistra ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

3. Koje je Vaše mjesto rada?

1. Zagrebačka županija
2. Krapinsko-zagorska županija
3. Sisačko-moslavačka županija
4. Karlovačka županija
5. Varaždinska županija
6. Koprivničko-križevačka županija
7. Bjelovarsko-bilogorska županija
8. Primorsko-goranska županija
9. Ličko-senjska županija
10. Virovitičko-podravska županija
11. Požeško-slavonska županija
12. Brodsko-posavska županija
13. Zadarska županija
14. Osječko-baranjska županija
15. Šibensko-kninska županija
16. Vukovarsko-srijemska županija
17. Splitsko-dalmatinska županija
18. Istarska županija
19. Dubrovačko-neretvanska županija

20. Međimurska županija

21. Grad Zagreb

4. Kako biste ocijenili svoje znanje o grafomotoričkim vježbama (jezičnim predvještinama)?

1. Ne znam što su grafomotoričke vježbe.
2. Vrlo malo znam o grafomotoričkim vježbama.
3. Znam nešto o grafomotoričkim vježbama, ali nemam iskustva u primjeni u neposrednome metodičkom radu.
4. Relativno dobro poznajem grafomotoričke vježbe.
5. Vrlo dobro poznajem grafomotoričke vježbe.

5. Koliko često primjenjujete grafomotoričke predvježbe u svome radu?

1. Nikad ne primjenjujem grafomotoričke vježbe u svome radu.
2. Rijetko primjenjujem grafomotoričke vježbe u svome radu.
3. Katkad primjenjujem grafomotoričke vježbe u svome radu.
4. Često primjenjujem grafomotoričke vježbe u svome radu.
5. Vrlo često primjenjujem grafomotoričke vježbe u svome radu.

6. Smatrate li da grafomotoričke vježbe mogu podupirati razvoj jezičnih predvještina predškolske djece?

1. Da.
2. Ne.
3. Nisam siguran/sigurna.

7. Koje jezične predvještine potičete grafomotoričkim vježbama? (Molimo odaberite sve koje se primjenjuju.)

1. fine motoričke vještine
2. razumijevanje i izražavanje verbalnih komunikacija
3. pisanje, crtanje, oblikovanje slova
4. fonološku svjesnost (razlikovanje zvukova i slogova)
5. razumijevanje priče i pripovijedanje

6. ostalo (Molimo navedite.): _____

8. Jeste li primijetili napredak u jezičnim predvještinama kod djece koja su izložena grafomotoričkim vježbama?

1. Nikakav napredak ne primjećujem.
2. Vrlo mali napredak primjećujem.
3. Umjeren napredak primjećujem.
4. Znatan napredak primjećujem.
5. Izuzetan napredak primjećujem.

9. Koliko su često djeca izložena grafomotoričkim vježbama u odgojnoj skupini u kojoj radite?

1. Nikada nisu izložena.
2. Rijetko su izložena.
3. Katkad su izložena.
4. Često su izložena.
5. Vrlo su često izložena.

10. Koje vrste grafomotoričkih vježbi smatrate primjerenima i korisnima u odgojno-obrazovnome radu s djecom u vrtiću? (Zaokružite sve koje učestalo primjenjujete.)

1. vježbe pisanja slova i brojeva
2. crtanje likova i predmeta
3. praćenje crta i labirinta
4. vježbe s pisaljkom (olovke, flomasteri)
5. vježbe s kredom na ploči ili papiru
6. povezivanje elemenata (linije, oblici i pokreti)
7. vježbe povezane s manipulacijom sitnih predmeta
8. oblikovanje slova pokretom tijela
9. modeliranje slova od nekoga materijala (osjetilne senzacije)
10. ostalo (molimo navedite): _____

11. Kojim se materijalima najčešće koristite u provedbi grafomotoričkih vježbi u radu s djecom? (Molimo odaberite sve koje učestalo primjenjujete.):

1. olovke i bojice
2. grafitne ili drvene olovke
3. flomasteri
4. krede
5. tempere
6. suhe boje u obliku meke olovke (pastele)
7. raznobojni papiri
8. blokovi za crtanje ili slikanje
9. škare i ljepilo
10. glinamol ili plastelin
11. drvene ili plastične perlice za nizanje
12. materijali različite teksture i reljefa
13. ostali materijal (Molimo navedite.): _____

12. Imate li poteškoća s dostupnošću materijala potrebnih za provedbu grafomotoričkih vježbi?

1. Materijali su nedostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi.
2. Materijali su rijetko dostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi.
3. Materijali su povremeno dostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi.
4. Materijali su često dostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi.
5. Materijali su vrlo dostupni za provedbu grafomotoričkih vježbi.

13. Koliko se u vrtiću u kojemu radite ističe važnost grafomotoričkih vježbi za razvoj dječjih jezičnih predvještina?

1. Grafomotoričke vježbe nisu nimalo važne za razvoj jezičnih predvještina.
2. Grafomotoričke vježbe malo su važne za razvoj jezičnih predvještina.
3. Grafomotoričke vježbe umjereno su važne za razvoj jezičnih predvještina.
4. Grafomotoričke vježbe važne su za razvoj jezičnih predvještina.
5. Grafomotoričke vježbe izuzetno su važne za razvoj jezičnih predvještina.

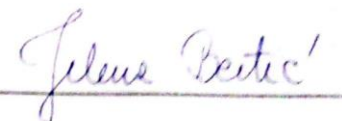
14. Smatrate li da Vam je potrebna dodatna edukacija ili podrška u vezi s primjenom grafomotoričkih vježbi za razvoj jezičnih predvještina u teorijskome i praktičnome znanju?

1. Da, trebao/trebala bih dodatnu edukaciju ili podršku.
2. Ne, samostalno se snalazim u primjeni grafomotoričkih vježbi.
3. Nisam siguran/sigurna.

Prilog 4. Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

A handwritten signature in blue ink, reading "Jelena Bertec", written over a horizontal line.

(vlastoručni potpis studenta)